НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Відділення заочного та дистанційного навчання
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Спеціальність 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
на тему:

«Управління та напрями підвищення фінансового забезпечення кредитоспроможності підприємства»

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Студент групи Фм-22.32 _____ Лисак Олександр Олександрович
(підпис)

Науковий керівник _____ д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
(підпис)

Робота допущена до захисту _____ д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
(підпис)

Київ 2024

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Відділення заочного та дистанційного навчання

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Освітній ступінь – ***магістр***
Галузь знань - ***07 «Управління та адміністрування»***
Спеціальність – ***072 «Фінанси, банківська справа та страхування»***
Освітньо-професійна програма – ***«Фінанси, банківська справа та страхування»***

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
д.е.н., проф. Т.Г. Бондарук
_____
«20» січня 2023 р.

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу магістра
Лисака Олександра Олександровича

1. Тема роботи: Управління та напрями підвищення фінансового забезпечення кредито-спроможності підприємства
керівник роботи д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
затверджена наказом по Академії від «20» січня 2023 р. № 15/2
2. Термін здачі студентом закінченої роботи 26 грудня 2023 р.
3. Вихідні дані роботи: законодавчі та нормативні акти України, роботи вітчизняних і закордонних вчених, публікації в наукових періодичних виданнях, результати наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних фахівців які стосуються теми дослідження, статистичні матеріали, звітні дані.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які належить зробити):
1) теоретичні аспекти кредитоспроможності підприємства;
2) аналіз управління кредитоспроможністю підприємства;
3) напрями підвищення ефеквтиності діяльності підприємства за рахунок викорситанная кредитування .
5. Перелік графічного матеріалу: Схеми, діаграми, таблиці
6. Дата видачі завдання «20» січня 2023 р.

Керівник д.е.н., професор Бондарук Т.Г._____
(підпис)
Завдання прийняв до виконання _____
(підпис)

Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Відмітка про виконання
1.	Затвердження теми і наукового керівника кваліфікаційної роботи магістра на засіданні кафедри	20.01.2023	Виконано
2.	Опрацювання першоджерел по темі роботи	20.02.2023	Виконано
3.	Розробка плану роботи, методики та інструментарію досліджень	28.02.2023	Виконано
4.	Проведення економічних досліджень та їх аналіз	03.03.2023	Виконано
5.	Написання вступу до роботи	10.04.2023	Виконано
6.	Написання першого розділу роботи	12.05.2023	Виконано
7.	Написання другого розділу роботи	21.06.2023	Виконано
8.	Написання третього розділу роботи	04.09.2023	Виконано
9.	Написання висновків та пропозицій, оформлення роботи	18.09.2023	Виконано
10.	Подача першого варіанту роботи на кафедру	09.10.2023	Виконано
11.	Доопрацювання роботи згідно з зауваженнями керівника	01.11.2023	Виконано
12.	Попередній захист роботи	20.12.2023	Виконано

Студент_____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи_____ д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП **5**

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА **9**

1.1.Сутність кредитоспроможності, необхідність її визначення і значення для підприємства 9

1.2.Кредитоспроможність, як один з напрямів фінансової стійкості підприємства 14

1.3. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємства .. 22

Висновки розділу 1 32

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА **34**

2.1. Аналіз фінансового стану діяльності підприємства 34

2.2 Аналіз джерел фінансування підприємства та напрямків використання капіталу 38

2.3. Аналіз кредитоспроможності підприємства 51

Висновки розділу 2 66

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКВТИНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РАХУНОК ВИКОРСИТАННАЯ КРЕДИТУВАННЯ **68**

3.1. Напрямки підвищення кредитоспроможності підприємства 68

3.2.Заходи щодо підвищення ефективності використання підприємством кредитних ресурсів 72

3.3.Перспективи підвищення кредиспроможності підприємства 77

Висновки до 3 розділу 81

ВИСНОВКИ **83**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ: **86**

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах економічної кризи, більшість підприємств зіткнулися з проблемою нестачі власних ресурсів задля фінансування своїх потреб. Ефективна діяльність будь-якого підприємства залежить від його можливостей відповідати конкурентному середовищу та швидко реагувати на потреби споживачів, модернізуючи та оновлюючи продукт та послуги, які пропонує на ринку, для цих заходів потрібні фінансові ресурси.

Кредитоспроможність підприємства є умовою ефективного функціонування підприємства в умовах економічної кризи країни. Адже в умовах кризи виживають підприємства, які мають достатньо фінансових ресурсів для своєї діяльності та розвитку. Функціонування та розвиток підприємств значною мірою визначається рівнем доступу до зовнішніх фінансових ресурсів, адже як правило для суб'єктів господарювання використання лише механізмів самофінансування є неможливим з огляду на невисокий рівень рентабельності та необхідність потужної виробничо-технічної бази. Саме тому, найбільш реалістичним інструментом в таких умовах є використання різноманітних кредитних програм банківських та інших фінансових установ, що сприяють розвитку підприємництва.

Управління кредитоспроможністю на підприємстві є важливою умовою ведення ефективної господарської діяльності підприємства, цей процес повинен буди безперервним та включати себе комплексній аналіз всієї системи всіх підрозділів підприємства. Актуальність даної теми полягає в тому, що без залучення позикового капіталу більшість підприємств не мають можливості ефективно вести свою діяльність. Тому, питання підвищенню та управлінню кредитоспроможності є актуальним для більшості підприємств.

Проблеми управління кредитоспроможністю на підприємстві висвітлені в працях вітчизняних вчених-економістів І. С. Гуцала, О.В.Дзюблюка, Б. Л.

Луціва, В. І. Міщенка, А. М. Мороза, Л. О. Примостки, М. Ф. Пуховкіної, М.І.Савлука, Р. І. Тиркала. Необхідність подальшого поглиблення теоретичних досліджень і практичних розробок з проблем удосконалення кредитної діяльності комерційних банків для забезпечення стабільності функціонування банківської системи України обумовила вибір об'єкта, теми дослідження та її актуальність.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є наукове обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління кредитоспроможністю на підприємстві.

Для досягнення поставленої мети передбачено постановку, формулювання і розв'язання наступних наукових й практичних завдань:

- розкрити сутність кредитоспроможності підприємства і необхідність її визначення;
- охарактеризувати кредитоспроможність, як один з напрямів фінансової стійкості підприємства;
- дослідити методичні підходи щодо оцінки кредитоспроможності підприємства і визначити проблеми їх застосування в кризових умовах розвитку економіки;
- проаналізувати фінансовий стан підприємства ПрАТ «Одеський коньячний завод» і визначити тенденції його розвитку;
- провести аналіз основних фінансових показників підприємства і оцінити ефективність управління капіталом;
- проаналізувати кредитоспроможності підприємства за існуючими в фінансовій практиці методиками оцінки і визначити рівень ймовірності його дефолту;
- запропоновувати удосконалення організаційного механізму управління кредитоспроможністю підприємства;
- обґрунтувати заходи з підвищення кредитоспроможності підприємства з метою отримання банківських кредитів;

- розрахувати вплив запропонованих заходів на прогнозні фінансові показники підприємства.

Об'єкт кваліфікаційної роботи магістра - процес управління ефективністю кредитоспроможності підприємства.

Предмет кваліфікаційної роботи магістра - теоретико-методичні основи та практичні аспекти управління кредитоспроможністю підприємств.

Використані методи наукового дослідження. Теоретико-методологічну основу роботи становить сучасна економічна теорія, синтез класичних теорій і новітніх поглядів на місце та роль кредитних операцій у діяльності підприємства. При виконанні досліджень залежно від конкретних цілей і завдань використовувались аналітично-графічна формалізація кредитоспроможності підприємства, порівняльний аналіз динаміки показників. Емпіричною базою дослідження є результати конкретних економічних досліджень, зарубіжний і вітчизняний досвід діяльності комерційних банків у сфері кредитування підприємств.

Інформаційною базою є законодавчі та нормативні акти, періодичні й монографічні видання – вітчизняні та зарубіжні, а також дані статистичних щорічників, Національного банку України (НБУ), комерційних банків і підприємств, фінансова звітність ПрАТ «Одеський коньячний завод».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу завдань з шляхів підвищення кредитоспроможності підприємства, зокрема ПрАТ «Одеський коньячний завод».

набули подальшого розвитку:

- науково-практичні підходи щодо підвищення кредитоспроможності підприємства шляхом оптимізації структури його капіталу (оптимальною буде така фінансова структура капіталу, за якої значення середньозваженої вартості капіталу буде мінімальним, рентабельність капіталу буде максимальною і буде дотримано співвідношення між оборотними активами і короткостроковими зобов'язаннями).

Практичне значення кваліфікаційної роботи магістра полягає у доведенні теоретичних положень, методичних підходів і висновків щодо ефективності кредитоспроможності.підприємства та шляхів її підвищення, до рівня практичних пропозицій та рекомендацій, що можуть бути використані в роботі підприємства.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність кредитоспроможності, необхідність її визначення і значення для підприємства

Розглядаючи історичну ретроспективу використання категорії «кредитоспроможніст», можна побачити, що це поняття з'явилося ще у XVIII ст. Його використовували у своїх працях А. Сміт, Н.Х. Бунге, В.П. Косинський та ін. Так, Н.Х. Бунге в праці «Теорія кредиту» (1852 р.) наводить висловлювання французького банкіра: «Надаючи довіру, ми звертаємо увагу на їх (клієнтів) чесність – вона переконує нас в тому, що ми не будемо обмануті; на їх мистецтво – воно дає нам надію, що вони не помиляться в своїх розрахунках; на їх вид діяльності – цим визначається сподівання на відсоток, який ми очікуємо» [10, с. 163].

Необхідно також відзначити, що якщо Н.Х. Бунге пов'язував кредитоспроможність з нерухомістю капіталу і вважав гарантією повернення позики інвестування засобів в нерухомість, то значна кількість економістів притримувались іншої позиції. В якості основи кредитоспроможності вони вважали здатність позичальника створювати засоби для погашення позики в процесі нормального кругообігу основних фондів.

Різноманітність трактувань пояснюється насамперед еволюцією цього поняття та відображає певні її етапи. Ретроспективний аналіз терміну «кредитоспроможність» показав, що дане поняття тісно пов'язане, насамперед, з культурою кредитування, яка є відображенням розвиненості кредитних відносин у країні. Еволюція поняття «кредитоспроможність» відбувається під впливом економічного середовища, у якому працюють кредитні установи, тобто залежить від ступеня розвиненості ринкової економіки країни, її інтеграції у світовий ринок. Таким чином, стає зрозумілим, чому визначення

різних економістів принципово відрізняються між собою. Адже вони фактично відображають різні етапи функціонування фінансового ринку з моменту його зародження до поступового становлення.

Створення мережі комерційних банків, перехід до дворівневої банківської системи вимагало більш глибоких змін у підходах до оцінювання кредитоспроможності позичальника комерційного банку.

На сьогодні не має єдиної думки щодо визначення поняття «кредитоспроможність» та щодо підходів до її оцінки. В економічній енциклопедії зазначається, що кредитоспроможність – це сукупність фінансових і матеріальних можливостей одержання і сплати кредиту в установлений термін і у повній сумі. Визначається наявністю у підприємства відповідних коштів, обсягів основних і оборотних засобів для гарантування своєчасної сплати передбачених договором позичених сум [24, 73]. Розглянемо основні визначення кредитоспроможності (табл. 1.1).

На окреме виділення заслуговує дефініція кредитоспроможності І.А. Бланка. Автор стверджує, що «кредитоспроможність – це система умов для визначення спроможності підприємства залучати і повертати позиковий капітал. Однак завжди, коли мова йде про систему, доцільним э уточнення елементів такої системи і визначення взаємозв’язку між ними» [5, с.77].

Н.М. Дєєва, О.І. Дедіков визначають «кредитоспроможність як фінансово-господарський стан підприємства, що є певною гарантією ефективного використання і повернення позикових коштів» [12, 13]. Це визначення на наш погляд, є не досить вдалим, оскільки «фінансово-господарський стан – це результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, що визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів» [12, 13]. Очевидно, що тлумачення кредитоспроможності і фінансово-господарського стану не можна плутати.

Таблиця 1.1

Науковий підхід до визначення суті поняття «кредитоспроможність»

Автор	Визначення
О.О. Шеремет , Л.О. Примостка [45]	Під «кредитоспроможністю позичальника розуміють здатність юридичної чи фізичної особи повністю і в зазначені терміни виконати всі умови кредитної угоди» [45].
Положення НБУ №23 від 25.01.2012 року [2] О.О. Терещенко [33], М.Д. Білик [5]	«Кредитоспроможність – наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки» [33].
В.В. Гласюк [8]	«Кредитоспроможність – це спроможність позичальника за конкретних умов кредитування в повному обсязі й у визначений кредитною угодою термін розрахуватися зі своїми борговими зобов'язаннями виключно грошовими коштами, що генеруються позичальником у ході звичайної діяльності» [8].
І.А. Блан [6], Я.В. Соколов [39]	«Кредитоспроможність – це система умов, які визначають здатність підприємства залучати кредит у різних формах, виконуючи всі пов'язані з ним фінансові зобов'язання в повному обсязі і в передбачені терміни» [39].
Н.М. Дєєва [12], О.І. Дедіков [13], М.О. Сахарова [32], В.В. Хрестинин [52]	«Кредитоспроможність – фінансово-господарський стан підприємства чи організації, котрий дає впевненість у ефективному використанні позичених коштів, спроможність та готовність позичальника повернути кредит згідно умов договору» [13].

Джерело: складено автором

В.В. Гласюк більш конкретизує дане визначення, «оскільки ними уточнено і джерело виконання боргових зобов'язань і вид діяльності, в ході якої це джерело виникає» [8, с.78].

Загалом при визначенні кредитоспроможності необхідно враховувати аспекти, які допомагають більш точно розкрити суть даного поняття, зокрема зі сторони позичальника.

По-перше, все ж таки етимологія терміна «кредитоспроможність» не випадкова і тому кредитоспроможність необхідно визначати насамперед як спроможність позичальника погасити свою заборгованість.

По-друге, потрібно вказувати особу та в ролі якої найкраще розуміти позичальника.

По-третє, кредитора цікавить не тільки здатність позичальника повернути кредит, а й проценти за ним. Тому слід визначати кредитоспроможність як спроможність позичальника розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями, що включає і основну суму боргу, і проценти.

По-четверте, для банку є суттєвим не тільки спроможність позичальника розрахуватися за своїми зобов'язаннями, а і спроможність це робити своєчасно (тобто у визначений кредитною угодою термін) і в повному обсязі.

По-п'яте, кредитора цікавить не тільки спроможність позичальника повернути борг і проценти, а і його бажання це зробити [22, с.109].

Незважаючи на те, що в сучасній економічній науці зроблено безліч пропозицій щодо методики оцінювання кредитоспроможності, серед науковців немає єдиного погляду на відмінність між поняттями «кредитоспроможність» та «платоспроможність», яка з категорій серед вищезгаданих ширша та як вони взаємопов'язані між собою.

Своєрідний погляд на взаємозв'язок і відмінність понять «кредитоспроможність» та «платоспроможність» висловлює український науковець Галасюк В.В., який констатує, що платоспроможність – це здатність підприємства виконувати зобов'язання. При цьому зазначають, що свої зобов'язання підприємство може погашати не лише грошовими коштами, а й іншими видами активів – готовою продукцією, товарами тощо. На відміну від цього, «кредитні зобов'язання позичальника перед банком мають погашатися виключно грошовими коштами» [6, с. 55].

Кредитоспроможність, безумовно, є ширшим поняттям, в яке на правах елемента входить поняття платоспроможність, певним чином характеризуючи її [16, с. 163].

Таблиця 1.2

Відмінність між поняттями «кредитоспроможність» та «платоспроможність»

Кредитоспроможність	Платоспроможність
Поняття вужче за поняття «платоспроможність».	Містить у собі поняття «кредитоспроможності».
Прогнозує платоспроможність підприємства на строк кредиту.	Фіксує неплатежі за попередній період або на певну дату.
Характеризує можливість погашення частини загального боргу, а саме – кредитної заборгованості.	Характеризує здатність і можливість погасити всі види заборгованості.
Джерела погашення: виручка від реалізації продукції, виручка від реалізації майна, що забезпечує кредит, гарантія іншого банку або підприємства, страхове відшкодування.	Джерела погашення: виручка від реалізації продукції, виручка від реалізації майна підприємства.

Джерело: [31, с.64]

Кредитоспроможність «прямо пов’язана з фінансово-господарським станом підприємства - сукупністю характеристик, які розкривають його забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для ефективного функціонування, ефективність використання власних і залучених ресурсів, фінансово-господарські зв’язки з іншими суб’єктами господарської діяльності, платоспроможність, прибутковість, фінансову стабільність і ділову активність» [31, с.64].

Отже, кредитоспроможність позичальника на відміну від його платоспроможності не лише фіксує неплатежі за минулий період або на деяку дату, а й прогнозує його платоспроможність на майбутній період. Оцінюється вона на основі системи показників, які відображають розміщення та джерела оборотних засобів, результати господарсько-фінансової діяльності позичальника. Вибір показників залежить від типу економіки, ступеня розвитку ринкових відносин, особливостей побудови балансу та інших форм звітності позичальників, їх галузевої особливості, форми власності.

1.2. Кредитоспроможність, як один з напрямів фінансової стійкості підприємства

Поняття фінансової стійкості розглядають як невід'ємної складової фінансового стану успішно діючого підприємства.

Фінансова стійкість – це «динамічне, комплексне, складне і багатогранне поняття, що потребує зваженого підходу до визначення напрямів її забезпечення. Аналогічно до різних визначень існують різні показники фінансової стійкості підприємства» [31, с.64].

У кожного науковця свій підхід до визначення сутності фінансової стійкості. Нижче наведено визначення фінансової стійкості представлене різними авторами.

Таблиця 1.3

Підходи до визначення поняття «фінансова стійкість»

Автор	Визначення поняття «фінансова стійкість»
1	2
Крухмаль О.В. [37]	«фінансова стійкість передбачає здатність системи протистояти зовнішнім факторам впливу» [37]
Ковальов А.І, Привалов В.П. [41]	«фінансова стійкість - це фінансова незалежність підприємства, тобто здатність маневрувати власними коштами, достатня фінансова забезпеченість безперебійного процесу діяльності» [41]
Савицька Г.В. [46]	«фінансова стійкість - це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, яке змінюється; що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в межах припустимого рівня ризику» [46]
Павловська О.В., Фролова Т.О. [52]	«фінансова стійкість – це відображення стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки ефективному їх використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції» [52]
Цал-Цалко Ю.С. [60]	«фінансова стійкість - це стан активів підприємства, що гарантує йому достатню платоспроможність» [60]

Джерело: складено автором

Отже, найточнішим і найповнішим вважаємо визначенням фінансової стійкості підприємства таким: «властивість підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але і функціонувати і розвиватися. З даного визначення чітко випливає, що на фінансову стійкість впливають зовнішні і внутрішні фактори. Ступінь впливу даних факторів і фінансових ризиків на фінансову діяльність підприємства залежить від кон'юнктури фінансового ринку і зміни економіко-політичної ситуації в країні» [31, с.64].

Так, можна назвати визначальні внутрішні фактори впливу на фінансову стійкість підприємства (рис.1.1.)

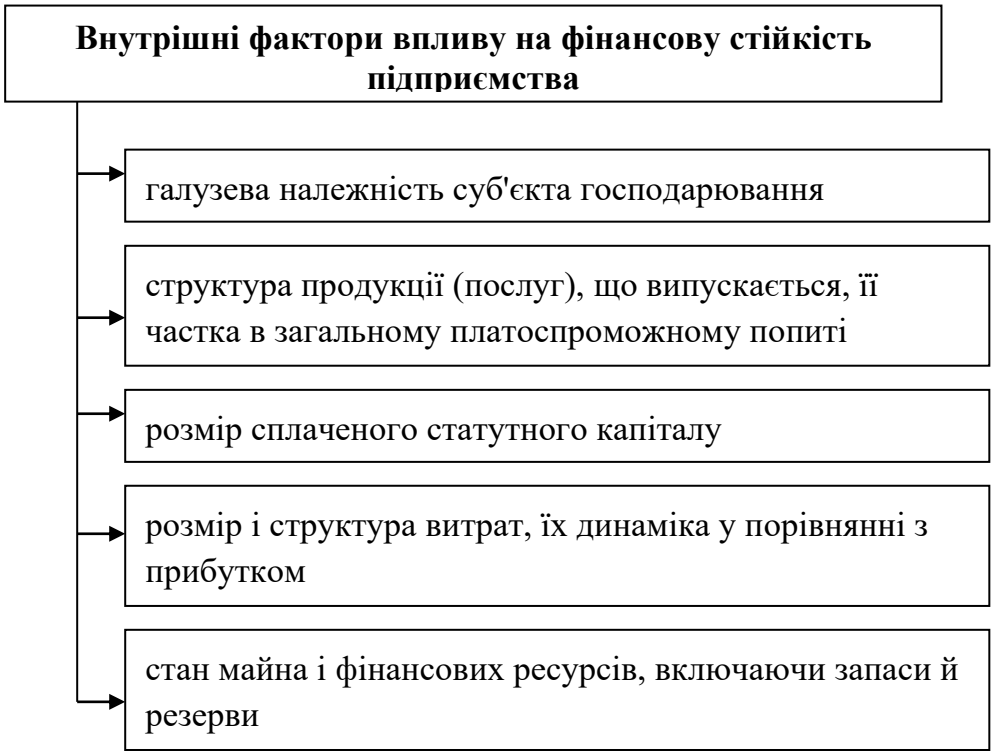

Рис.1.1. Внутрішні фактори впливу на фінансову стійкість підприємства [27, с.77]

Суттєво впливають на підприємство взагалі й фінансову стійкість зокрема і зовнішні фактори (рис.1.2)

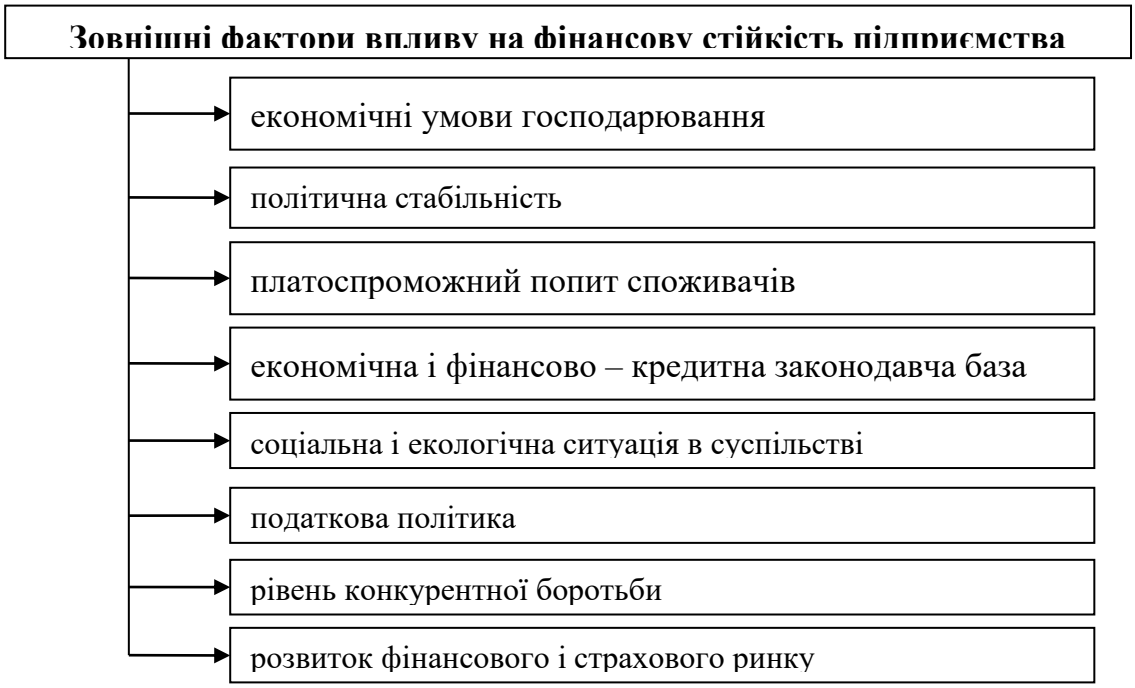

Рис.1.2. Зовнішні фактори фактори впливу на фінансову стійкість підприємства [27, с.78]

Отже, найбільше впливають на фінансову стійкість підприємства економічні та фінансові чинники. Вони можуть «зумовити виникнення кризових явищ, банкрутство і ліквідацію підприємства. Необхідно зауважити, що на сучасному етапі розвитку економіки України фінансова стійкість багатьох підприємств істотно погіршилася. Основними чинниками цього є фінансово-економічна криза в Україні, зростання інфляції, нестабільна державна податкова і кредитна політика. Нестабільність економічної ситуації в Україні зумовлює погіршення інвестиційного клімату в державі. Значний вплив на фінансову стійкість підприємств справляє також зовнішньоекономічна політика держави, яка охоплює експортну та імпортну політику» [27, с.77]. Така політика повинна бути спрямована на створення сприятливих умов для українських товаровиробників на світовому ринку.

На фінансову стійкість підприємств істотно впливає фаза економічного циклу, в якій перебуває економіка держави. У період кризи існує відставання темпів реалізації продукції від темпів її виробництва, що спостерігається сьогодні в Україні. Зменшуються інвестиції в товарні запаси, що ще більше

скорочує збут. Зменшуються також і доходи суб'єктів господарської діяльності, падають обсяги прибутку. Все це зумовлює зниження ліквідності підприємств, їхньої платоспроможності та формує передумови для масових банкрутств [5, с.108].

Фінансова стійкість багатьох українських підприємств знижується також внаслідок низької конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг на світовому ринку. Для покращення ситуації вітчизняним підприємствам необхідно активізувати інноваційну діяльність, запроваджувати нові види технології та організації виробництва.

Підприємство може управляти безпосередньо лише внутрішніми чинниками впливу на фінансову стійкість. Саме тому «найбільшої уваги необхідно приділяти саме цій групі чинників, адже забезпечення оптимального співвідношення між постійними і змінними витратами, вибір виду діяльності і структури продукції, ефективне управління не оборотними активами, забезпечення раціональної структури капіталу, правильний вибір стратегії і тактики управління фінансовими ресурсами і прибутком, впровадження нових технологічних моделей та забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції, дослідження і розробка можливих шляхів розвитку фінансів підприємства в перспективі – фактори, які повністю або частково залежать від підприємств» [20, с.59].

Фінансова стійкість залежить від фінансового потенціалу підприємства. «Фінансовий потенціал визначається обсягом власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат. Зважаючи на це, ефективність управління фінансовою стійкістю підприємства залежить від раціональності управління його фінансовим потенціалом» [20, с.59].

Важливим «компонентом фінансової стійкості є наявність необхідної кількості фінансових ресурсів, які можна сформувати лише за умови ефективної роботи підприємства та отримання прибутку» [20, с.59]..

Ключовими «характеристиками фінансової стійкості є:

- платоспроможність;
- кредитоспроможність;
- ефективність фінансово-економічної діяльності» [33, с.107].

Фінансова стійкість тісно пов’язана з кредитоспроможністю. «Кредитоспроможність характеризується тим, наскільки вчасно та в повному обсязі підприємство розраховується з раніше одержаними кредитами, наскільки проявляється його здатність при необхідності мобілізувати грошові засоби з різних джерел на прийнятних умовах тощо. Однак найістотніше, чим визначається кредитоспроможність - це поточний фінансовий стан підприємства, а також прогнозовані перспективи його зміни і в який бік. Очевидно, що коли у підприємства протягом певного періоду спостерігається тенденція до зниження рентабельності, то падає і його кредитоспроможність. Зміна фінансового стану підприємства у гірший бік в результаті дефіциту грошових коштів– зменшення платоспроможності й ліквідності» [16, с.78].

Існують «два основі підходи до визначення фінансової стійкості. Згідно з першим, фінансову стійкість підприємства можна охарактеризувати як співвідношення позикового та власного капіталу. Згідно з другим підходом, підприємство є фінансово стійким, якщо у нього достатньо власних оборотних активів» [31, с.64].

Також говорячи про «довгострокову перспективу розвитку підприємства, слід пам’ятати, що фінансова стійкість залежить і від співвідношення доходів та витрат. Навіть якщо у підприємства є певні проблеми із поточною платоспроможністю, у майбутньому позитивний фінансовий результат дозволить збалансувати вхідні та вихідні грошові потоки, що зробить підприємство фінансово стійким» [31, с.64]. З цього слідує, що висока рентабельність підприємства позитивно впливає на здатність підприємства стабільно розвиватися.

Значний «вплив на фінансову стійкість має також розмір позикового капіталу по відношенню до власного капіталу або загальної суми фінансових ресурсів. Підприємство може стабільно функціонувати в умовах високої

фінансової залежності від коштів кредиторів. Проте зміна ринкової ситуації, інші негативні впливи зовнішнього та внутрішнього середовища можуть призвести до того, що компанія не зможе відповідати за процентними зобов'язаннями та зобов'язаннями щодо повернення тіла кредиту» [20, с.59]. Тому висока частка зобов'язань створює загрози фінансовій стійкості підприємства у середньо- та довгостроковій перспективах.

В таблиці 1.4. представлено показники оцінки фінансової стійкості підприємств.

Для повної оцінки фінансової стійкості підприємства, для успішного здійснення фінансового планування необхідний детальний аналіз фінансового стану підприємства.

Результатом попереднього аналізу є «загальна оцінка фінансового стану підприємства, а також визначення платоспроможності і задовільної структури балансу підприємства. Для виявлення причин сформованого фінансового стану, перспектив і конкретних шляхів його поліпшення проводиться детальний, поглиблений і комплексний аналіз діяльності підприємства» [20, с.59]. Аналізуються динаміка валюти балансу, структури пасивів, джерел формування оборотних коштів і їхня структура, основні засоби та інші необоротні активи, результати фінансової діяльності підприємства.

У системі оцінки фінансової стійкості підприємства «високе аналітичне навантаження несуть показники наявності, розміщення і використання оборотних коштів. До них відносяться показники забезпеченості запасів власними оборотними коштами, забезпеченості запасів позиковими засобами, забезпеченості товарно-матеріальних цінностей власними і позиковими засобами» [20, с.59]..

Таким чином, врахування вищезазначених показників дозволяє проаналізувати фінансову стійкість і фінансовий стан підприємства, визначити причини проблем. Це послужить надалі основою для планування дій, спрямованих на розробку й організацію ефективного антикризового стану підприємства.

Таблиця 1.4

Показники фінансової стійкості підприємства

Найменування показників	Алгоритм визначення	Характеристика
Коефіцієнт автономії (незалежності)	Власний капітал/Пасиви	«показує, яку частину у загальних вкладеннях у підприємство складає власний капітал. Він характеризує фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності. Оптимальне значення більше 0,5».
Коефіцієнт фінансової залежності	Пасиви/Власний капітал	оберненим до попереднього є коефіцієнт фінансової залежності, а його нормативне значення – близько 2.
Коефіцієнт фінансового ризику	Залучені кошти/Власний капітал	«плече фінансового важеля) (Кфз) характеризує кількість залученого капіталу в розрахунку на 1 грн власного капіталу і визначається як відношення залученого капіталу до суми власного. Критичним значенням цього коефіцієнта є Кфз<1, а нормальним вважається таке значення, за якого лише третина активів підприємства формується із залученого капіталу».
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Власні обігові кошти/Власний капітал	«характеризує ступінь мобільності власного капіталу щодо можливого вільного маневрування ним і розраховується як відношення власного оборотного капіталу (ВОК) до суми всього власного капіталу. Чим більше значення цього коефіцієнта, тим ліпший фінансовий стан, оскільки створюються кращі можливості фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності, проведення розрахунків з кредиторами».
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	Власні обігові кошти/Запаси	«свідчить про рівень фінансування запасів за рахунок довгострокових джерел фінансових ресурсів. Позитивною динамікою є збільшення показника».
Коефіцієнт фінансової стійкості	(Власний капітал+Довгострокові позички)/Пасив	«дозволяє вказати, яка частина активів фінансується за рахунок довгострокових джерел фінансування – власного капіталу та довгострокових позикових фінансових ресурсів. Високе значення показника свідчить про низький рівень ризику втрати платоспроможності та хороші перспективи функціонування підприємства. Зокрема банкрутство у поточному році суб'єкту господарювання не загрожує. Нормативним є значення 0,7–0,9».

Джерело: [41, с.89]

Також доцільним є «формування комплексного показника, який надасть змогу проаналізувати фінансову стійкість комплексно, враховуючи усі аспекти діяльності підприємства. Даний показник об’єднав в собі такі характеристики фінансової стійкості як:

- наявність власного оборотного капіталу;
- прибутковості;
- незалежність від зовнішніх джерел фінансування» [22, с.67].

Особливо проблемою при оцінці фінансового стану підприємства є вибір і обґрунтування критеріїв оцінки отриманих фактичних показників. Можливі різні підходи до вибору таких критеріїв: за нормативами, еталонами, динамікою. Найбільш зваженим, на наш погляд, є комбінований підхід – за динамікою і нормативним значенням фінансових коефіцієнтів, вибраних для експрес-оцінки фінансового стану підприємства. За даним підходом розрізняють такі типи фінансової стійкості:

1) «абсолютна стійкість фінансового стану – коли власні оборотні кошти забезпечують запаси й витрати (на практиці зустрічається дуже рідко).

2) нормальна стійкість фінансового стану – коли запаси й витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами.

3) нестійкість, що є порушенням платоспроможності підприємства, – коли запаси й витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик.

4) кризовий фінансовий стан, при якому підприємство перебуває на межі банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери й дебіторська заборгованість підприємства навіть не покривають його кредиторської заборгованості й прострочених позик» [25, с.73].

При управлінні фінансовою стійкістю головною ціллю є забезпечення фінансової безпеки та стабільності функціонування і розвитку підприємства у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику.

1.3 Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємства

Надаючи кредити банк зустрічається з необхідністю оцінки кредитоспроможності підприємства-позичальника. Неякісна оцінка кредитоспроможності позичальників може стати погіршення якості кредитного портфеля банку, що у кращому випадку це призведе до погіршення фінансового стану банку, у гіршому – до банкрутства.

Надійним способом вирішення даної проблеми є розробка і використання обґрунтованої методики, що «дозволятиме банку реально оцінювати кредитоспроможність позичальників. Проте слід зазначити, що не існує ні єдиної методики, ні єдиного підходу до її побудови» [25, с.67].

Мета «оцінки кредитоспроможності полягає в якісній характеристиці позичальника, що визначається банком до вирішення питання про можливість і умови кредитування, передбачати здатність і готовність клієнта повернути узяті ним у борг засоби відповідно до умов кредитного договору, а також оцінити обґрунтованість і доцільність кредитних вкладень і подальших відношень у сфері кредитування між банком і позичальником» [36, с. 114].

Оцінюючи «кредитоспроможність позичальника, комерційні банки України керуються власними положеннями та методиками, в основу яких покладено методичні рекомендації Національного банку України. Водночас НБУ не забороняє банкам самостійно встановлювати додаткові критерії аналізу фінансового стану позичальника, що підвищують вимоги до показників з метою адекватної оцінки кредитних ризиків і належного контролю за ними» [10, с.134].

Перелік елементів «кредитоспроможності позичальника і показників, які її характеризують, залежить від цілей аналізу, видів кредиту, стану кредитних відносин банку з конкретним клієнтом, результатів господарсько-фінансової діяльності останнього, а також від наявного забезпечення. Причому кожен банк розробляє власну систему оцінки, виходячи з особливостей кредитної політики, технологічних можливостей, спеціалізації банку, конкретних умов договору,

пріоритетів у роботі, місця на ринку, конкурентоспроможності, стану взаємовідносин із клієнтами, рівня економічної та політичної стабільності в державі тощо» [23, с.89].

Методики аналізу і система показників кредитоспроможності потенційного позичальника, що використовуються комерційними банками, досить різноманітні. Умовно їх можна розбити на класифікаційні (статистичні) методи оцінки та комплексний аналіз кредитоспроможності (рис. 1.1.).

Рис. 1.2. Методи оцінки кредитоспроможності позичальника [3, с. 114].

У практиці американських банків застосовують правило «6С», де критерії відбору клієнтів позначені словами, що починаються на букву «С»:

– «character (характер особистості позичальника, репутація);

– capacity або cach flow (спроможність вчасно повернути кредит, фінансові можливості або потік грошових коштів);

– capital (капітал, майно, величина акціонерного капіталу);

– collateral (забезпечення, види та вартість активів);

– conditions (економічна кон’юнктура та її перспективи);

– control (контроль, відповідність кредитної заявки описові кредитної політики банку)» [35, с.89].

Менеджери кредитних відділів банків складають детальний звіт не тільки про основні характеристики діяльності позичальника (загальні відомості, дані про керівництво та його зміни, рейтингова оцінка акцій, облігацій і векселів, фінансові результати, інші кредитори), а й про галузь, де він працює, характер ринку його продукції тощо, причому такий меморандум складається за стандартною схемою з конкретними висновками та пропозиціями менеджера. Використання загальної схеми такого аналізу дає змогу мати чітке та повне уявлення про характер і особливості діяльності позичальника.

В англомовній літературі розроблені й використовуються сім принципів кредитування, що «позначають абревіатурою CAMPARI, утвореною з початкових букв таких слів:

- C – character – характеристика або репутація позичальника (його особисті якості);

- A – ability – здатність клієнта до повернення кредиту;

- M – margin – очікувана банком дохідність (маржа) кредитної операції;

- P – purpose – мета (для чого береться позика);

- A – amount – загальна сума кредиту;

- R – return – умови повернення позики;

- I – insurance – страхування ризику неповернення кредиту» [20, с.56].

Методика «CAMPARI полягає у почерговому виділенні з кредитної заявки і фінансових документів, що додаються, найсуттєвіших чинників, які визначають діяльність клієнта в їх оцінці та уточненні після особистої зустрічі з клієнтом» [20, с.56].

У виданому в Англії посібнику з банківських послуг зазначається, що «ключовим словом, в якому сконцентровані основні вимоги щодо видачі кредитів позичальникам, є термін «PARTS», що включає:

- P – purpose – призначення, мету кредиту;

- A – amount – суму, розмір кредиту;

- R – repayment – оплату, повернення заборгованості (основного боргу та відсотків); T – term – термін;

- S – secyrity – заставу, забезпечення кредиту» [17, с.104].

В англійських клірингових банках застосовують також «систему оцінки клієнта PARSER:

- P – Person – інформація про особу – потенційного позичальника, його репутацію;

- A – Amount – обґрунтування суми запрошуваного кредиту;

- R – Repayment – можливості погашення кредиту;

- S – Security – оцінка забезпечення;

- E – Expediency – доцільність кредиту;

- R – Remuneration – винагорода банку (відсоткова ставка) за ризик надання кредиту» [22, с.147].

Отже, при розгляді кредитоспроможності клієнта комплексно аналізують такі категорії, як економічні інтереси банку, гарантії повернення кредиту, а також людські якості керівного складу підприємства-боржника. В усіх системах Використовують спільні елементи, але, з іншого боку, є й суттєві відмінності. Системи характеристик кредитоспроможності клієнтів, які використовують зарубіжні банківські установи, містять значно більший перелік ознак, ніж визначений Національним банком України. Але, по суті, ці системи дуже схожі – різні їх назви значною мірою визначені різною послідовністю розгляду цих ознак.

Подібні «системи аналізу кредитоспроможності, корисні насамперед значною економією часу, потрібного кредиторам для аналізу кредитних заявок та бізнес-планів, ухвалення рішень про прийняття кредитної заявки тощо, можуть бути прийнятними і для вітчизняної практики. Та механічне перенесення зарубіжного досвіду проведення фінансового аналізу у багатьох випадках, на нашу думку, є малоефективним, тому що не береться до уваги специфіка вітчизняних підприємств, зокрема фінансова звітність та облік» [10, с.34].

До «класифікаційних (статистичних) методів оцінки належать бально-рейтингові системи оцінки та моделі прогнозування банкрутства; моделі комплексного аналізу (на основі «напівемпіричних» методологій, тобто які базуються на експертних оцінках аналізу економічної доцільності надання кредиту): Правило «6С», PARSER, CAMPARI, PARTS, MEMO RISK, Система 4FC» [20, с.56].

Необхідно зазначити, що кожна з цих методик має свої переваги та недоліки (табл.1.5.).

Таблиця 1.5

Переваги та недоліки методик оцінки кредитоспроможності

Назва методики	Сутність методики	Переваги	Недоліки
Класифікаційні (статистичні методики)	«Оцінюються всі показники, які характеризують кредитоспроможність позичальника. Ці показники можуть бути проаналізовані, як в даний момент, так і за певний період (в динаміці)»	Широка вживаність та об’єктивність	«Необхідність наявності значного масиву вихідних даних. Метод не враховує слабоформалізовані якісні чинники кредитоспроможності та умови кредитування. Неможливість застосування до умов української економіки».
Комплексного аналізу	«Визначається значимість кожного з показників кредитоспроможності позичальника (значимість визначається в балах)»	«Дозволяє швидко і з мінімальними витратами праці обробити великий обсяг кредитних заявок окремих фізичних осіб, суттєво зменшуючи за рахунок цього рівень операційних банківських витрат, пов'язаних з кредитною діяльністю».	«Використання цього методу пов'язане із деякими складностями: бальні системи оцінки кредитоспроможності клієнта повинні бути статистично ретельно вивірені і вони вимагають постійного оновлення інформації, що може бути коштовним для банку. Тому невеликі банки, як правило, не розробляють власних моделей аналізу кредитоспроможності клієнтів через високу вартість їх підготовки і обмежену інформаційну базу. До того ж стандартний характер цих моделей не передбачає врахування специфічних особливостей окремих позичальників».

Джерело: [24, с.89]

Методика рейтингової оцінки підприємства включає такі етапи:

- збір і обробка аналітичної інформації за звітний період;

- вибір і обґрунтування системи показників, що використовуються для рейтингової оцінки;

- розрахунок підсумкового показника рейтингової оцінки;

- класифікація і ранжування підприємств за рейтингом.

Рейтингова оцінка фінансово-господарської діяльності підприємства може проводитися на основі використання матричних моделей, за допомогою яких можна отримати єдиний інтегральний показник.

Показник грошового потоку визначається за формулою:

$$ПГП = (Нс * n – Вс * n – Ві) / Скв, \quad (1.1)$$

де ПГП – показник грошового потоку;

Нс – середньомісячні надходження на рахунки позичальника;

n – кількість місяців дії кредитної угоди;

Вс – середньомісячні витрати позичальника;

Ві – сума інших зобов'язань перед кредиторами, які мають бути погашені упродовж дії кредитної угоди;

Скв – сума кредиту та відсотків за ним [5, с.89].

Крім наведених у таблиці, до об'єктивних оцінок відноситься коефіцієнт забезпечення кредиту, яких розраховується за формулою:

$$Кзк = Вз / Скв, \quad (1.2)$$

де Кзк – коефіцієнт забезпечення кредиту;

Вз – вартість предмету застави;

Свк – сума кредиту та відсотків за ним.

Коефіцієнт визначається у відсотках.

Таблиця 1.6

Оцінки кредитоспроможності позичальника
Об’єктивні оцінки

Показник	Фінансовий стан				
	Дуже добрий	Добрий	Задовіль-ний	Поганий	Дуже поганий
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт покриття	Від 2,0 і більше	Від 1,5 до 2,0	Від 1,0 до 1,5	Від 0,5 до 1,0	Менше 0,5
Бали	40	30	20	10	5
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	Від 0,2 і більше	Від 0,15 до 0,2	Від 0,1 до 0,15	Від 0,05 до 0,1	Менше 0,05
Бали	30	20	15	10	5
Коефіцієнт швидкої ліквідності (платоспроможності)	Від 1,0 і більше	Від 0,75 до 1,0	Від 0,5 до 0,75	Від 0,25 до 0,5	Менше 0,25
Бали	60	45	30	15	5
Співвідношення швидколіквідних активів (грошових коштів, поточних фінансових інвестицій, дебіторської заборгованості та векселів) та необоротних активів	Від 0,5 і більше	Від 0,4 до 0,5	Від 0,3 до 0,4	Від 0,2 до 0,3	Менше 0,2
Бали	40	30	20	10	5
Чиста рентабельність продаж	Від 0,1 і більше	Від 0,075 до 0,1	Від 0,05 до 0,075	Від 0,025 до 0,05	Менше 0,025
Бали	40	30	20	10	5
Рентабельність активів	Від 0,15 і більше	Від 0,1 до 0,15	Від 0,06 до 0,1	Від 0,02 до 0,06	Менше 0,02
Бали	40	30	20	10	5
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	Від 0,8 і більше	Від 0,6 до0,8	Від 0,4 до 0,6	Від 0,2 до 0,4	Менше 0,2
Бали	30	20	15	10	5
Показник грошового потоку	Від 1,5 і більше	Від 1,1 до 1,5	Від 0,8 до 1,1	Від 0,5 до 0,8	Менше 0,5
Бали	40	30	20	10	5
Співвідношення власного капіталу й довгострокових зобов’язань до загальної суми пасивів	Від 0,6 і більше	Від 0,4 до 0,6	Від 0,3 до 0,4	Від 0,2 до 0,3	Менше 0,2
Бали	65	50	35	20	5
Коефіцієнт фінансового левериджу	Менше 1,0	Від 1,0 до 1,1	Від 1,1 до 1,5	Від 1,5 до 2	Від 2,0 і більше
Бали	65	50	35	20	5
Коефіцієнт автономії	Від 0,5 і більше	Від 0,4 до 0,5	Від 0,3 до 0,4	Від 0,2 до 0,3	Менше 0,2
Бали	60	45	30	15	5
Співвідношення власних оборотних коштів та необоротних активів	Від 0,5 і більше	Від 0,4 до 0,5	Від 0,3 до 0,4	Від 0,2 до 0,3	Менше 0,2
Бали	40	30	20	10	5
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами (співвідношення власних оборотних коштів та позикових джерел фінансування)	Від 0,2 і більше	Від 0,15 до 0,2	Від 0,1 до 0,15	Від 0,05 до 0,1	Менше 0,05
Бали	60	45	30	15	5

Джерело: [29, с.119]

В результаті оцінок визначають загальну суму балів.

1. Період функціонування підприємства (ФП)

Період функціонування підприємства передбачає кількість років з часу державної реєстрації підприємства.

ФП приймає значення, що дорівнює кількості років функціонування підприємства.

У разі функціонування підприємства 5 і більше років ФП приймає значення 5. По підприємствах, які функціонують менше одного року або рік, ФП = 1.

Таблиця 1.7

Оцінка коефіцієнта забезпечення кредиту

Вид забезпечення/бали	**95**	**75**	**55**	**35**	**15**
	Межі значень показника Кзб				
Гарантії Кабінету Міністрів України, Гарантії урядів країн категорії "А", Гарантії банків з рейтингом не нижче ніж "інвестиційний клас", Гарантії міжнародних багатосторонніх банків, Державні цінні папери	Від 100% і більше	Від 90% до 100%	Від 80% до 90%	Від 70% до 80%	Менше 70%
Майнові права на грошові депозити	Від 110% більше	Від 100% до 110%	Від 90% до 100%	Від 80 до 90%	Менше 80%
Недержавні цінні папери, дорогоцінні метали	Від 140% більше	Від 120% до 140%	Від 100% до 120%	Від 80% до 100%	Менше 80%
Нерухоме майно та інші майнові права	Від 160% більше	Від 140% до 160%	Від 120% до 140%	Від 100% до 200%	Менше 100%
Рухоме майно	Від 200% більше	Від 170% до 200%	Від 140% до 170%	Від 110% до 140%	Менше 110%

Джерело: [29, с.120]

2. Ділова репутація (ДР)

Показник "Ділова репутація" характеризує репутацію засновників.

Показник ДР може набувати одного з таких значень:

ДР = 5 – коли про клієнта є позитивна інформація, він є постійним клієнтом банку, має більш 80% оборотів по розрахунковому рахунку;

ДР = 4 – коли про клієнта є позитивна інформація, він є постійним клієнтом банку, має більш 50% оборотів по розрахунковому рахунку;

ДР = 3 – коли про клієнта є позитивна інформація, він є постійним клієнтом банку, має більш 20% оборотів по розрахунковому рахунку; основний рахунок в іншому банку;

ДР = 2 – не є клієнтом банку, у інших банках обороти по рахунках, суперечлива інформація;

ДР = 1 – не є клієнтом банку, низькі обороти по рахунках, негативна інформація.

3. Погашення позичок (ПП)

Показник «Погашення позичок» характеризує наявність або відсутність фактів неповернення чи несвоєчасного повернення кредитів, які надавались раніше. Показник ПП може набувати одного з таких значень:

ПП = 10 - кредит погашено без проблем;

ПП = 8 - кредит погашено після відстрочки;

ПП = 5 – якщо позичальник не користувався кредитом у минулому;

ПП = 3 - кредит прострочений;

ПП = 1 - позичальник ухиляється від відповідальності [11, с.56].

4. Сплата процентів за користування кредитом (СВ)

Показник «Сплата процентів за користування кредитом» характеризує наявність або відсутність фактів сплати чи несвоєчасної оплати процентів за користування кредитом.

Показник СВ може набувати одного з таких значень:

СВ = 10 - нараховані проценти сплачено своєчасно;

СВ = 8 - проценти сплачено з затримкою платежу;

СВ = 5 - якщо позичальник не користувався кредитами в минулому;

СВ = 3 - проценти прострочені;

СВ = 1 - позичальник ухиляється від відповідальності.

По результатах суб’єктивних оцінок визначається коригуючий показник за формулою:

$$Кп = Кбс / Мкбс * 0,25 + 1, \quad (1.3)$$

де Кп – коригуючий показник;

Кбс – кількість балів із суб'єктивних оцінок;

Мкбс – максимальна кількість балів по суб'єктивних оцінках.

Загальна кількість балів з оцінки кредитоспроможності визначається за формулою:

$$Зкб = Кбо * Кп, \quad (1.4)$$

де Зкб – загальна кількість балів;

Коб – сума балів по об'єктивних оцінках;

Кп – коригуючий показник.

Таблиця 1.8

Рейтингова шкала для визначення класу позичальника (по Зкб) [10, с.84]

Значення узагальненого показника	**Рейтинг**
Від 500 і більше	I (клас А)
Від 400 до 499	II (клас Б)
Від 250 до 399	III (клас В)
Від 150 до 249	IV (клас Г)
Від 149 і менше	V (клас Д)

Джерело: [15, с.89]

Клас А – кредитується по найнижчих кредитних ставках;

Клас Б – кредитується по підвищених кредитних ставках;

Клас В – кредитується за умов поліпшення фінансового стану після додаткової оцінки;

Клас Г – не кредитується;

Клас Д – не кредитується [15, с.89].

Управління «кредитоспроможністю підприємства можна визначити як сукупність управлінських дій, спрямовану на розробку і реалізацію управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням достатнього потенціалу підприємства для повернення кредитних ресурсів і сплати відсотків за користування ними» [8, с. 140].

Отже, управління кредитоспроможністю підприємства – це процес планування, аналізу, організації, мотивації, контролю, пов'язаний із

забезпеченням такого стану фінансових ресурсів їх формуванням і розподілом, який дозволяє підприємству отримувати та погашати кредитні зобов'язання в повному обсязі та у визначений строк.

Висновки розділу 1

1. Отже, кредитоспроможність варто трактувати як спроможність позичальника в повному обсязі розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями виключно в грошовій формі в установлені кредитною угодою терміни. Слід розглядати кредитоспроможність з двох позицій: з позиції позичальника (коли спроможність розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями визначається системою показників) та з позицій кредитора (від рівня кредитоспроможності визначається розмір допустимого кредиту).

2. Основним критерієм у формуванні кредитних відносин між кредитором і клієнтом є кредитоспроможність позичальника. Саме оцінка кредитоспроможності, яку визначають комерційні банки для кожного позичальника, є необхідною умовою укладення кредитної угоди і дає змогу оцінити чинники, які впливатимуть на непогашення позики.

3. Під управлінням кредитоспроможністю будемо розуміти процес планування, аналізу, організації, мотивації, контролю, пов'язаний із забезпеченням такого стану фінансових ресурсів їх формуванням і розподілом, який дозволяє підприємству отримувати та погашати кредитні зобов'язання в повному обсязі та у визначений строк.

4. Бально-рейтингова оцінка дозволяє прогнозувати своєчасність здійснення майбутніх платежів, ліквідність і реальність оборотних активів, оцінити загальний фінансовий стан підприємства і його стійкість, а також дає можливість визначити межі зниження обсягу прибутку, в яких здійснюється погашення частки фіксованих платежів. Перевагами бально-рейтингових моделей є простота, можливість розрахунку оптимальних значень за окремими показниками, здатність ранжирування підприємств за результатами,

комплексний підхід до оцінки кредитоспроможності (використовуються показники, що відображають різні аспекти діяльності позичальника). Методика рейтингової оцінки підприємства включає такі етапи: збір і обробка аналітичної інформації за звітний період; вибір і обґрунтування системи показників, що використовуються для рейтингової оцінки; розрахунок підсумкового показника рейтингової оцінки; класифікація і ранжування підприємств за рейтингом.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз фінансового стану діяльності підприємства

Одеський регіон багатий на виробників виноробної продукції. І Одеський коньячний завод займає серед них особливе місце. Саме тут, більше 140 років тому, вперше на території нашої країни почали виробляти коньяки за класичною французькою технологією, а їх високу якість отримало міжнародне визнання. Найстаріше в Україні підприємство з виробництва алкогольних напоїв, флагман коньячного виробництва СРСР, і сьогодні зберігає вірність традиціям - відточуючи успадковані від дідів технології, підтримує високий статус передового підприємства галузі.

Заснований в 1863 році, Одеський коньячний завод в грудні 2002-го був перетворений в ЗАТ. ОКЗ належить торгова марка «Шустов».

Одеський коньячний завод є підприємством повного циклу виробництва коньяків за класичною французькою технологією. Це означає, що всі стадії виробництва коньяків - від виноградних саджанців до витримки спиртів і розливу коньяків в пляшки проводиться на одному підприємстві. ОКЗ володіє значними площами власних елітних виноградників (близько 1000 га) і найстарішим парком бочок (15 тис.шт.).

З 2007 року ПРАТ «Одеський коньячний завод» входить до найбільший холдинг, який об'єднує ЛВЗ «Хортиця», ДП «Кримський винний дім»; дистрибуційні компанії СНД ТОВ «ТД» Мегаполіс «(Україна, з представництвами в Польщі та Казахстані) і ТОВ» ТД «Мегаполіс» (Росія).Благодатні грунту і південне сонце подарували одеситам таке благо, як виноград, а близькість моря - унікальну можливість розповісти всьому світові про щедрі дарах української землі. Не даремно в цих краях і виник коньячний завод. І не випадково в нього з часом вклав гроші метр коньячного виробництва

пан Шустов.Але ж на початку XX століття в Росії не було, мабуть, більш відомого на ринку продукту, ніж коньяк «від Шустова».

Шустови завжди надавали великого значення рекламі своєї продукції. Їх фірмовий знак «Золотий дзвін» можна було бачити в центральних і провінційних газетах і журналах. Бажання купити саме цю продукцію викликало зображення на етикетках горностаєвій імператорської мантії з російським троном, скіпетром і написом «Постачальники двору Його Імператорської Величності».

Про шустовських спиртних напоях - не без відома фірми - складали вірші, віщали з театральних підмостків.Починалася історія фірми вельми скромно: з невеликого горілчаного заводу, створеного в Москві Миколою Леонтійовичем Шустовим. По замовленнях Шустових працюють найвідоміші художники Росії, розробляючи пляшки і етикетки.

Найняті Шустовим студенти ходять по корчмах і влаштовують скандали, якщо їм не подають напої від Шустова. У 1899 році фірма Шустових зробила, мабуть, одне з найвдаліших своїх придбань, купивши Єреванський коньячний завод Н. Таїрова. У той час фірмою керував Микола Миколайович Шустов.

Слідом за Єреванським коньячним заводом брати Шустови освоїли коньячне виробництво в Одесі на винзаводі, що належав товариству «Чорноморське виноробство». Найбільшою перемогою фірми стає присудження їй Гран-прі за коньяк на Всесвітній виставці 1900 року в Парижі. На цій знаменній виставці син засновника алкогольної імперії Микола таємно представив коньяк «Шустов» на дегустаційний конкурс в Парижі, розраховуючи в разі перемоги на присвоєння назви «коньяк» своєму напою.

На превеликий подив громадськості, серед численних французьких конкурентів виграв саме шустовську напій, тим самим завоювавши право іменуватися «коньяком». З тих пір коньяк став візитною карткою фірми.20 червня 1914 Одеський коньячний завод Шустових закрився: у зв'язку з початком першої світової війни був заборонений продаж алкогольних напоїв.

Коли після численних клопотань діяльність заводу відновилася, то виявилося, що продуктивність значно впала.

Під час громадянської війни 1917-1921 р Одеський коньячний завод був повністю розграбований і розорений. Користуючись тим, що не вся територія країни була захоплена більшовиками, Шустови намагалися вивезти і реалізувати запаси елітного коньяку. Однак радянська влада не дозволила цього, конфіскувавши завод Шустових і відібравши у господарів 50% спиртів, викурених ще до 1917 року.

У роки Радянської влади Одеський коньячний завод одним з перших відновив виробництво вин і коньяків. У 1929 році тут випускалося 39 найменувань продукції: вина, коньяки, виноградні горілки, аперитиви, пунші, наливки. Причому вироблялося все це за власними рецептами. Всі складалося якнайкраще, але тут пролунала Велика Вітчизняна війна. Під час оборони міста на заводі отримували медичний спирт і розливали в пляшки горючу суміш. А перед відходом радянських військ злили на землю всі запаси вин і спиртів.

Показники оцінки фінансового стану підприємства мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження або встановлення таких відносин з підприємством. У кожного з партнерів підприємства - акціонерів, банків, податкових адміністрацій - свій критерій економічної доцільності. Тому й показники оцінки фінансового стану мають бути такими, щоб кожний партнер зміг зробити вибір, виходячи з власних інтересів.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності ПрАТ «Одеський коньячий заовд» 2020-2022 роки

Показник	Один.виміру	Роки			Відхилення абсолютне (+,-)			Відхилення відносне (%)		
		2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020	2021-2020	2022-2021	2022-2020
Чистий дохід від реалізованої продукції	тис. грн.	257047	443408	433272	186361	-10136	176225	72,5	-2,29	68,5
Середньооблікова чисельність працівників	чол.	338	347	297	9	-50	-41	2,66	-14,41	-12,1
Чисельність ПВП	чол.	304	312	267	8,1	-45	-37	2,66	-14,41	-12,1
Продуктивність праці	тис. грн. / чол.	760,49	1277,83	1458,83	517,34	181	698,34	68,03	14,16	91,8
Фонд оплати праці	тис.грн.	16497	17532	17101	1035	-431	604	6,27	-2,46	3,66
Середньомісячна заробітна плата	грн.	4067,31	4210,37	4798,26	143,07	587,89	730,95	3,52	13,96	17,9
Повні витрати	тис. грн.	198680	328590	334302	129910	5712	135622	65,39	1,74	68,2
Прибуток від реалізації	тис. грн.	58367	114818	98970	56451	-15848	40603	96,72	-13,8	69,5
Рентабельність продукції	%	29,38	34,94	29,6	5,57	-5,34	0,22	х	х	0,75
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції	грн.	0,773	0,741	0,772	-0,032	0,031	-0,001	-4,12	4,12	-0,13

Джерело: складено автором згідно звітності підприємства

З проведених розрахунків в таблиці 2.1. можна зробити наступні висновки, що у 2022 році зменшився чистий дохід від реалізації на 10136 тис.грн., на це вплинула війна та зменшення випуску продукції у 2022 році, а саме зменшення виробництва коньяку та бренді. Загалом по Україні у 2022 році зменшилось виробництво даного виду алкогольної продукції. В 2022 році порівняно з 2021 роком виробництво коньяку зменшилося на 7,4%. Так, виробництво коньяку, то в 2022 році знизилося на 189,7 тис. декалітрів, до 2 374,3 тис. декалітрів. При цьому, у грудні виробництво коньяку збільшилося на

23,4% досягнувши показника в 417,8 тис. декалітрів. Варто відзначити, що в цілому тенденція спаду виробництва даної категорії алкогольних напоїв простежувалася протягом всього 2022 року і в провідних «коньячних» регіонах України через війну в Україні. Так, в Одеській області падіння виробництва склало за результатами минулого року 9,2%, що еквівалентно 1191 тис. дал, проти 1323,3 тис. декалітрів в 2021 році

На ПрАТ «Одеський коньячий завод» зменшилась чисельність працівників на 50 осіб, це відбулось за рахунок реорганізації організаційної структури підприємства, та скорочення штату працівників. Відповідно зменшився фонд оплати праці на 431 тис.грн.

Повні витрати у 2022 році збільшились на 5712 тис.грн, це відбулось за рахунок збільшення адміністративних витрат у 2022 році на 371 тис.грн, та витрат на збут на 22671 тис.грн.

Розглянемо забезпеченість і стан основних засобів ПрАТ «Одеський конячий завод».

2.2 Аналіз джерел фінансування підприємства та напрямків використання капіталу

Для оцінки кредитоспроможності підприємства доцільно розглянути внутрішні джерела фінансування підприємства. Основними внутрішніми джерелами виступає капітал підприємства. Його обсяг і ефективність розміщення забезпечує безперервний процес виробництва. Капітал як джерело фінансування знаходиться, як відомо, в пасиві балансу підприємства.

Таблиця 2.2.

Аналіз складу, структури та динаміки майна і джерел його формування

Показники	2020 рік		2021 рік		Відхилення		2022 рік		Відхилення	
	тис.грн.	Питома вага,%	тис.грн	Питома вага,%	тис.грн.	%	тис.грн.	Питома вага,%	тис.грн.	Питома вага,%
А	1	2	3	4	5=3-1	6=4-2	7	8	9=7-3	10=8-4
Майно підприємства (активи)										
Необоротні активи	115746	16,44	105847	13,98	-9899	-2,46	105284	13,19	-563	-0,79
Оборотні активи	588298	83,56	651479	86,02	63181	2,46	692963	86,81	41484	0,79
Разом	704044	100,00	757326	100,00	53282	0,00	798247	100,00	40921	0,00
Джерела формування майна підприємства										
Власний капітал	150817	21,42	140181	18,51	-10636	-2,91	141391	17,71	1210	-0,80
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	355756	50,53	351612	46,43	-4144	-4,10	350507	43,91	-1105	-2,52
Поточні зобов'язання і забезпечення	197471	28,05	265533	35,06	68062	7,01	306349	38,38	40816	3,32
Разом	704044	100,00	757326	100,00	53282	0,00	798247	100,00	40921	0,00

Джерело: складено автором згідно звітності підприємства

На рисунку 2.1. представлено динаміку активів ПрАТ «Одеський коньячний завод».

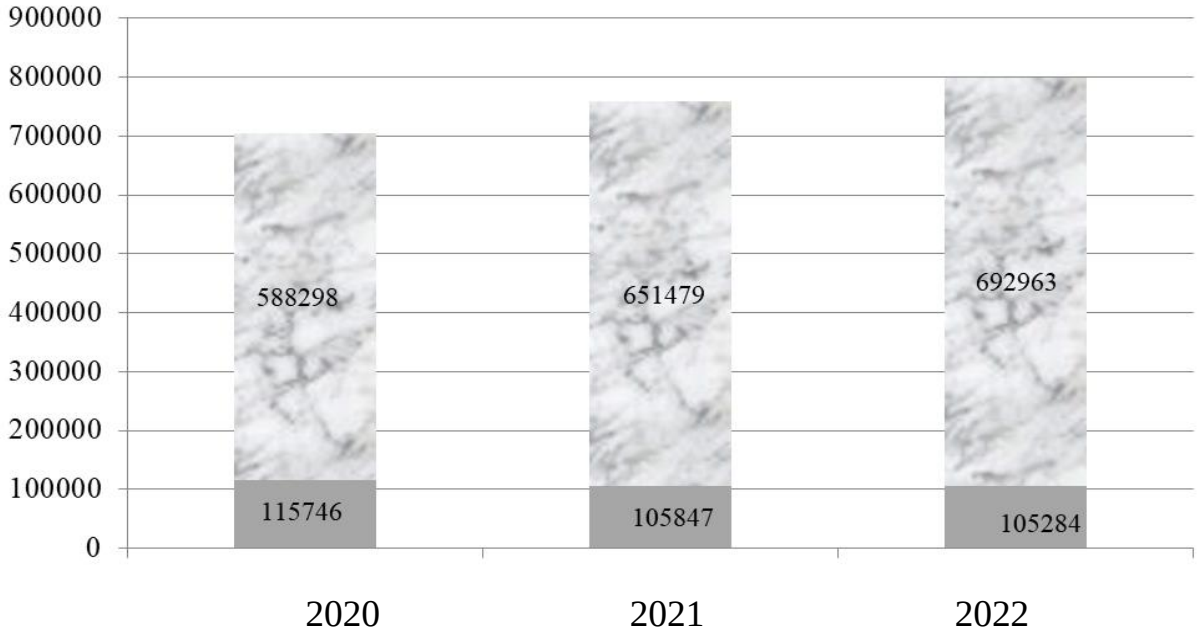

Рис.2.1. Динаміка активів ПрАТ «Одеський коньячний завод» за 2020-2022 роки, тис.грн.

З представлених даних, видно, що в 2022 році найбільшу питому вагу в активах підприємства займали оборотні активи 86,81%, а необоротні активи 13,19%. Протягом трьох років значних змін в структурі активів не відбулось.

Вивчаючи склад майна, необхідно проаналізувати склад статей балансу. Якщо питома вага необоротних активів (НА) вище за 50% в їх загальній структурі, то в такому разі підприємство має важку структуру активів, якщо менше 50% - легку (мобільну).

Як видно з рис.2.1. найбільшу частку в активах підприємства складають обротні активи. Тобто підприємство має «легку» структуру активів, що свідчить про незначні накладні витрати та не високу чутливість до змін виручки.

В таблиці 2.3. представлено динаміку пасиву ПрАТ «Одеський коньячний завод»

Таблиця 2.3

Аналіз структури пасивів ПрАТ «Одеський коньячний завод»2021 - 2022 роки

Показники	2021 рік		2022 рік		Відхилення 2022 від 2021	
	тис.грн.	питома вага %	тис.грн.	Питома вага,%	тис.грн	%
А	1	2	3	4	5=3-1	6=4-2
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	90594	64,63	90594	64,07	0	-0,55
Капітал у дооцінках	8885	6,34	8885	6,28	0	-0,05
Додатковий капітал	58128	41,47	58201	41,16	73	-0,30
Резервний капітал	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-17879	-12,75	-16742	-11,84	1137	0,91
Неоплачений капітал	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вилучений капітал	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Усього за розділом I	140181	**18,51(100%)**	**141391**	**17,71(100%)**	**1210**	**-0,80**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Інші довгострокові зобов'язання	348693	99,17	348661	99,47	-32	0,30
Довгострокові забезпечення	0	0,00	1846	0,53	1846	0,53
Цільове фінансування	0	0	0	0,00	0	0,00
Усього за розділом II	351612	**46,43 (100%)**	350507	**43,91(100%)**	-1105	5,82
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	121576	45,79	88000	28,73	-33576	-17,06
Поточна заборгованість за:						
товари, роботи, послуги	91423	34,43	173254	56,55	81831	22,12
розрахунками з бюджетом	12697	4,78	34212	11,17	21515	6,39
розрахунками з оплати праці	871	0,33	1415	0,46	544	0,13
за одержаними авансами	375	0,14	60	0,02	-315	-0,12
Інші поточні зобов'язання	8045	3,03	9329	3,05	1284	0,02
Усього за розділом III	**265533**	**35,06** (100%)	**306349**	**38,38** (100%)	40816	3,32
Баланс	**757326**	**100**	**798247**	**100**	40921	0,00

Джерело: складено автором згідно звітності підприємства

У 2022 році власний капітал ПрАТ «Одеський коньячний завод» складав 17,71% пасиву балансу підприємства. Поточні зобов’язання і забезпечення складали 38,38% структури пасиву. В них найбільшу частку займає поточна

заборгованість за товари, роботи та послуги 56,55%. Довгострокові зобов'язання і забезпечення складають найбільшу частку пасиву балансу 43,91%.

Проведемо аналіз фінансового стану ПрАТ «Одеський коньячний завод» за 2020-2022 роки, дані представимо в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз фінансового результату ПрАТ «Одеський коньячний завод» за 2020-2022 роки

Стаття	Роки			Відхилення (+,-)			Відхилення (%)		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020	2021-2020	2022-2021	2022-2020
Чистий доход (виручка) від реалізації	257047	443408	433272	186361	-10136	176225	72,50	-2,29	68,56
Собівартість реалізованої продукції	169140	277485	260155	108345	-17330	91015	64,06	-6,25	53,81
Валовий прибуток	87907	165923	173117	78016	7194	85210	88,75	4,34	96,93
Інші операційні доходи	116976	312900	41196	195924	-271704	-75780	167,49	-86,83	-64,78
Адміністративні витрати	20396	27240	27611	6844	371	7215	33,56	1,36	35,37
Витрати на збут	9144	23865	46536	14721	22671	37392	160,99	95,00	408,92
Інші операційні витрати	186408	423356	118591	236948	-304765	-67817	127,11	-71,99	-36,38
Фінансові результати від операційної діяльності	-11065	4362	21575	15427	17213	32640	-139,42	394,61	-294,98
Інші доходи	28	0	254	-28	254	226	-100,00	-100	807,14
Фінансові витрати	14276	15371	19074	1095	3703	4798	7,67	24,09	33,61
Інші витрати	8	2	7	-6	5	-1	-75,00	250,00	-12,50
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	-25321	-11011	2748	14310	13759	28069	-56,51	-124,96	-110,85
Витрати з податку на прибуток	383	-757	-1611	-1140	-854	-1994	-297,65	112,81	-520,63
Чистий прибуток	-25704	-11768	1137	13936	12905	26841	-54,22	-109,66	-104,42

Джерело: складено та розраховано автором згідно звітності підприємства

З проведених розрахунків в таблиці 2.4. можна побачити, що у 2022 році ПрАТ «Одеський коньячний завод» покращило своє фінансове становище,

оскільки у 2022 році воно отримало чистий прибуток у розмірі 1137 тис.грн, тоді як у 2020 та 2021 роках воно було збитковим.

У 2022 році порівняно з 2021 роком зменшився чистий дохід від реалізації 10136 тис.грн, або на 2,29%, більшими темпами зменшилась собівартість від реалізації, а саме на 6,29% у 2022 році порівняно з 2021 роком, або на 17330 тис.грн, відповідно збільшився валовий прибуток на 4,34% у 2022 році, інші доходи у 2022 році склали 254 тис.грн, тоді як у 2021 році вони були відсутні. Витрати ПрАТ «Одеський коньячний завод» збільшились, а саме: адміністративні витрати зросли на 1,36% або на 371 тис.грн, витрати на збут збільшились на 95% порівняно з 2021 роком, або на 22671 тис.грн. фінансові витрати збільшились на 24,09%, або на 3703 тис.грн.

Проведемо розрахунок EBITDA, який показує результат основної діяльності компанії незалежно від числа взятих кредитів, методу нарахування амортизації і суми податків різного рівня. В норми російського бухгалтерського обліку не входить, так як привносить певні спотворення і протиріччя в існуючу нормативну базу. EBITDA застосовується для оцінки боргового навантаження підприємства через зіставлення з фінансовими результатами (прибутком і рентабельністю). Часто перед розрахунком показника EBITDA знаходять величину EBIT і EBT.

EBT- EarningsbeforeTaxes- відображає прибуток до сплати податків, прирівнюється до балансового прибутку підприємства.

EBIT- EarningsbeforeInterest, Taxes- відображає прибуток з урахуванням сплачених відсотків за зобов'язаннями.

Якщо до величини EBIT додати суму амортизації, вийде EBITDA.

Формула розрахунку:

EBITDA = Ф2 (2290 – фінансовий результат до оподаткування) + Ф2 (2250 – фінансові витрати) + Ф2 (2515 – амортизація) (2.1)

EBITDA margin = EBITDA /Чистий дохід від реалізації (2.2)

Отже, проведемо розрахунки даних показників для ПрАТ «Одеський коньячний завод» та представимо в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Оцінка показників EBITDA за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення (+,-)		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020
Фінансовий результат до оподаткування	-25321	-11011	2748	14310	13759	28069
Фінансові витрати	14276	15371	19074	1095	3703	4798
Амортизація	8129	17616	14083	9487	-3533	5954
EBITDA	-2916	21976	35905	24892	13929	38821
Чистий дохід від реалізації	257047	443408	433272	186361	-10136	176225
EBITDA margin,%	-1,13	4,96	8,29	6,09	3,33	9,42

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

Отже, EBITDA margin розрахований для ПрАТ «Одеський коньячний завод» за останні два роки збільшився на 3,33% і залишається позитивним, тобто діяльність підприємства є привабливою для інвесторів.

Наступним кроком проведемо аналіз показників ПрАТ «Одеський коньячний завод», які характеризують ефективність використання ресурсів та дані представимо в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз показників рентабельності, які характеризують ефективність використання ресурсів ПрАТ «Одеський коньячний завод»,%

Показник	Роки			Відхилення (+,-)		
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2022/2020
Рентабельність активів (ROTA)	-3,55	-1,61	0,15	1,94	1,76	3,7
Рентабельність необоротних активів ($R_{НА}$)	-23,64	-10,62	1,08	13,02	11,7	24,72
Рентабельність оборотних активів в $R_{ОА}$	-4,18	-1,90	0,17	2,28	2,07	4,35
Рентабельність виробничих фондів	-37,97	-14,55	1,25	23,42	15,8	39,22
Рентабельність власного капіталу (ROE)	-16,08	-8,09	0,81	7,99	8,90	16,89
Рентабельність залученого капіталу	-4,55	-2,01	0,18	2,54	2,19	4,73
Рентабельність витрат	51,97	59,80	66,54	7,83	6,74	14,57
Рентабельність продажу	-10,00	-2,65	0,26	7,35	2,91	10,26

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

Основними показниками, які характеризують ефективність використання ресурсів підприємства, є: коефіцієнт рентабельності активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність залученого капіталу, рентабельність витрат, рентабельність продажу.

З огляду на розраховані дані, можна сказати, що коефіцієнт рентабельності активів збільшився на 1,76%. Це є позитивним для підприємства, і відбулось за рахунок збільшення активів та чистого прибутку підприємства. Отримані значення свідчать про те, що у 2022 році на одну одиницю активів підприємство отримувало 0,15 коп. чистого прибутку.

Рентабельність власного капіталу збільшилась на 8,90% у 2022 році порівняно з 2021 роком та склала 0,81% - вкрай низький показник Це означає, що активи підприємства працюють неефективно, що призводить до зменшення прибутку.

Рентабельність залученого капіталу збільшилась на 2,19%. Якщо у 2021 році на одиницю залученого капіталу припадало 2,01 коп. чистого збитку підприємства, то у 2022 році цей показник дещо покращився, за рахунок отримання підприємством прибутку у 2022 році та склав 0,18 коп..

Рентабельність витрат збільшилась у 2022 році порівняно з 2021 роком на 6,24%. Цей показник характеризує ефективність поточних витрат підприємства, їхню окупність і величину прибутку, що припадає на одиницю витрат. Це є позитивною динамікою, до якої призвело збільшення валового прибутку. Валовий прибуток, в свою чергу, збільшився за рахунок зменшення собівартості більшими темпами а ніж зменшення чистого доходу від реалізації..

Рентабельність продажу збільшилась на 2,91% у 2022 році порівняно з 2021 роком. Це свідчить про те, що підприємство збільшило свій дохід на одну гривню продажу. Це відбулось за рахунок збільшення чистого прибутку.

Проведемо факторний аналіз рентабельності ПрАТ «Одеський коньячний завод». Факторний аналіз – це методика комплексного системного вивчення і оцінки впливу факторів на величину результативних показників. Для визначення рівня рентабельності власного капіталу та факторів, які на нього

впливають, проведемо факторний аналіз методом ланцюгових підстановок. Для розрахунків використаємо п'ятифакторну модель Дюпона, яка має вигляд [35, с.134]:

$$P_{ВК} = P_{чис} \times K_{ФЛ} \times K_{ПЗ} \times K_{ОбА} \times K_{покр}, \quad (2.2)$$

де $Р_{ВК}$ – рентабельність власного капіталу; $Р_{чис}$ – чиста рентабельність; $К_{ЛФ}$ – коефіцієнт фінансового левериджу; $К_{ПЗ}$ – коефіцієнт поточної заборгованості; $К_{ОбА}$ – коефіцієнт оборотності активів; $К_{покр}$ – коефіцієнт покриття.

Для визначення рентабельності власного капіталу розрахуємо значення факторів дані занесемо до таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Розрахунок показників для проведення факторного аналізу рентабельності власного капіталу ПрАТ «Одеський коньячний завод»

Показники	2021 рік	2022 рік
Чиста рентабельність	-0,027	0,003
Коефіцієнт фінансової залежності	5,022	5,525
Коефіцієнт поточної заборгованості	0,351	0,384
Коефіцієнт оборотності активів	4,002	4,104
Коефіцієнт покриття	2,45	2,26

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

Розрахуємо рентабельність власного капіталу за формулою (2.2):

$Рвк_{2021}$=(-0,027)*5,022*0,351*4,002*2,45=(-0,458)

$Рвк_{2022}$=0,003*5,525*0,384*4,104*2,26 =0,052

В першу чергу визначимо загальну зміну рентабельності власного капітал:

$$\Delta P_{ВК} = P_{ВК2016} - P_{ВК2015} \quad (2.3)$$

де $Р_{ВК2021}$ – рентабельність власного капіталу в 2021 році,

$Р_{ВК2022}$ – рентабельність власного капіталу в 2022 році.

$\Delta P_{ВК} = 0,052 - (-0,458) = 0,510$.

Зміна рентабельності власного капіталу внаслідок зміни чистої рентабельності за формулою:

$$P_{ВК}^{P_{чис}} = \Delta P_{чис} \times K_{ФЛ_{15}} \times K_{ПЗ_{15}} \times K_{ОбА_{15}} \times K_{покр_{15}} \quad (2.4)$$

Зміна рентабельності власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнта фінансової залежності:

$$P_{ВК}^{K_{ФЛ}} = P_{чис_{16}} \times \Delta K_{ФЛ} \times K_{ПЗ_{15}} \times K_{ОбА_{15}} \times K_{покр_{15}} \quad (2.5)$$

Зміна рентабельності власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнта поточної заборгованості:

$$P_{ВК}^{K_{ПЗ}} = P_{чис_{16}} \times K_{ФЛ_{16}} \times \Delta K_{ПЗ} \times K_{ОбА_{15}} \times K_{покр_{15}} \quad (2.6)$$

Зміна рентабельності власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнта оборотності активів:

$$P_{ВК}^{K_{ОбА}} = P_{чис_{16}} \times K_{ФЛ_{16}} \times K_{ПЗ_{16}} \times \Delta K_{ОбА} \times K_{покр_{15}} \quad (2.7)$$

Зміна рентабельності власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнта покриття:

$$P_{ВК}^{K_{покр}} = P_{чис16} \times K_{ФЛ_{16}} \times K_{ПЗ_{16}} \times K_{ОбА_{16}} \times \Delta K_{покр} \quad (2.8)$$

Зміна рентабельності під впливом вищезазначених факторів за формулою:

$$\Delta P_{ВК} = \Delta P_{ВК}^{P_{чис}} + \Delta P_{ВК}^{K_{ФЛ}} + \Delta P_{ВК}^{K_{ПЗ}} + \Delta P_{ВК}^{K_{ОбА}} + \Delta P_{ВК}^{K_{покр}} \quad (2.9)$$

Результати аналізу узагальнимо в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Результати факторного аналізу зміни рентабельності власного капіталу ПрАТ «Одеський коньячний завод»

Показник	Вплив
Загальна зміна рентабельності власного капіталу	0,510
в т.ч. за рахунок зміни:	
- рентабельності продажу	0,503
- коефіцієнта фінансової залежності	0,005
- коефіцієнта поточної заборгованості	0,005
- коефіцієнта покриття	0,001
- коефіцієнта оборотності активів	-0,004

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

Отже, аналізуючи отримані дані, можна сказати, що найбільший вплив на зміну рентабельності власного капіталу має рентабельність продажу (0,503) коефіцієнти покриття (0,001) та коефіцієнт поточної заборгованості (0,005). Всі показники позитивно впливають на рентабельність власного капіталу, окрім коефіцієнт оборотності активів підприємства. Для того, щоб підвищити рентабельність власного капіталу, підприємству необхідно збільшити чистий дохід та зменшити поточні зобов'язання.

Двофакторна модель Дюпона:

$$ROE=NI/CE=NI/TA*TA/CE \quad (2.1)$$

Таблиця 2.9

Аналіз та оцінка впливу факторів на зміну рентабельності власного капіталу ПрАТ «Одеський коньячний завод» за двофакторною моделю

Показники	Роки			Абсолют.віхил. (+,-)		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020
Вихідні дані						
Чистий прибуток (збиток) NT	-25704	-11768	1137	13936	12905	26841
Валюта балансу TA	704044	757326	798247	53282	40921	94203
Власний капітал CE	150817	140181	141391	-10636	1210	-9426
Розрахункові дані						
ROA-Прибутковість активів NT/TA	-0,037	-0,016	0,001	0,021	0,017	0,038
LR – коефіцієнт фінансового важеля TA/CE	4,668	5,402	5,646	0,734	0,243	0,977
Рентабельність власного капіталу (ROE)	-17,04%	-8,39%	0,80%	0,086	0,092	0,178
Оцінка впливу факторів на зміну рентабельності власного капіталу 2022р. до 2020 (%)						
Зміна показника прибутковості активів (ΔROE(ROA) = Δ ROA* LR0)						17,71%
Зміна показника коефіцієнта залежності (ΔROE(LR) = Δ LR* ROA1						0,14%
Сукупний вплив						17,85%

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

Рентабельність власного капіталу (ROE) у 2022 році порівняно з 2020 роком збільшилась на 17,85%, що обумовлено дією наступних факторів: збільшення показника прибутковості активів на 17,71%; збільшення показника коефіцієнта залежності на 0,14%.

Рентабельність власного капіталу зменшилась через збільшення обсягу чистого прибутку (від -25704 тис. грн. у 2020 р. до 1137 тис. грн. у 2022 р.)

Трифакторна модель Дюпона:

$$ROE = NI/CE = NI/NS*NS/TA*TA/CE \quad (2.2)$$

В табл.2.10. представлено аналіз та оцінка впливу факторів на зміну рентабельності власного капіталу ПрАТ «Одеський коньячний завод» за три факторною моделлю.

Таблиця 2.10

Аналіз та оцінка впливу факторів на зміну рентабельності власного капіталу ПрАТ «Одеський коньячний завод» за три факторною моделлю

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020
Вихідні дані						
Чистий прибуток (збиток) NT	-25704	-11768	1137	13936	12905	26841
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції NS	257047	443408	433272	186361	-10136	176225
Валюта балансу TA	704044	757326	798247	53282	40921	94203
Власний капітал CE	150817	140181	141391	-10636	1210	-9426
Розрахункові дані						
NRM - Чиста рентабельність продажів(NT/NS)	-0,100	-0,027	0,003	0,073	0,029	0,103
AT - Оборотність активів (NS/TA)	0,365	0,585	0,543	0,220	-0,043	0,178
LR – коефіцієнт фінансового важеля TA/CE	4,668	5,402	5,646	0,734	0,243	0,977
Рентабельність власного капіталу (ROE)	-17,04%	-8,39%	0,80%	0,086	0,092	0,178
Оцінка впливу факторів на зміну рентабельності власного капіталу 2022р. до 2020 (%)						
Зміна показника чистої рентабельності продажів ($\Delta ROE(NPM) = \Delta NRM*AT_0* LR_0$)						17,49%
Зміна показника оборотності активів ($\Delta ROE(AT) = \Delta AT* NRM_1*LR_0$						0,22%
Зміна показника коефіцієнта фінансового важеля ($\Delta ROE (LR) = \Delta LR* NRM_1*AT_1$						0,14%
Сукупний вплив						17,85%

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

Рентабельність власного капіталу (ROE) у 2022 році порівняно з 2020 роком збільшилась на 17,85%, що обумовлено дією наступних факторів:

збільшення прибутковості продажів на 17,49%; збільшення коефіцієнта фінансування на *0,22%;* збільшення оборотності активів на *0,14%;*

П’ятифакторна модель Дюпона:

$$ROE = NI/CE = NI/EBT/EBIT*EBIT/NS*NS/TA*TA/CE \quad (2.3)$$

В табл.2.11. представлено аналіз та оцінка впливу факторів на зміну рентабельності власного капіталу ПрАТ «Одеський коньячний завод» за п’ятифакторною моделлю.

Таблиця 2.11

Аналіз та оцінка впливу факторів на зміну рентабельності власного капіталу ПрАТ «Одеський коньячний завод» за п’ятифакторною моделлю

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020
Вихідні дані						
Чистий прибуток (збиток) NT 1	-25704	-11768	1137	13936	12905	26841
Прибуток до оподаткування EBT 2	-25321	-11011	2748	14310	13759	28069
EBIT (Ф№2 р.2290+р.2250) 3	-11045	4360	21822	15405	17462	32867
Чистий дохід NS 4	257047	443408	433272	186361	-10136	176225
Валюта балансу TA 5	704044	757326	798247	53282	40921	94203
Власний капітал CE 6	150817	140181	141391	-10636	1210	-9426
Розрахункові дані						
TB – Фактор податкового тягаря NI/EBT 1/2	1,015	1,069	0,414	0,054	-0,655	-0,601
IB – тягар сплати відсотків EBT/EBIT 2/3	2,293	-2,525	0,126	-4,818	2,651	-2,167
OM – Операційна рентабельність EBIT/NS 3/4	-0,043	0,010	0,050	0,053	0,041	0,093
AT - Оборотність активів (NS/TA) 4/5	0,365	0,585	0,543	0,220	-0,043	0,178
LR – коефіцієнт фінансового важеля TA/CE 5/6	4,668	5,402	5,646	0,734	0,243	0,977
Рентабельність власного капіталу (ROE) 1/6	-0,170	-0,084	0,008	0,086	0,092	0,178
Оцінка впливу факторів на зміну рентабельності власного капіталу 2022р. до 2020 (%)						
Зміна фактора податкового тягаря $\Delta ROE(TB) = \Delta TB*IB_0*OM_0*AT_0*LR_0$						10,10%
Зміна тягаря сплати відсотків $\Delta ROE(IB) = \Delta IB*TB_1*OM_0*AT_0*LR_0$						6,57%
Зміна показника операційної рентабельності $\Delta ROE(OM) = \Delta OM*TB_1*IB_1*AT_0*LR_0$						0,83%
Зміна показника оборотності активів $\Delta ROE(AT) = \Delta AT*TB_1*IB_1*OM_1*LR_0$						0,22%
Зміна показника коефіцієнта фінансового важеля $\Delta ROE(LR) = \Delta TB_1*IB_1*OM_1*AT_1$						0,14%
Сукупний вплив						17,85%

Рентабельність власного капіталу у 2022 році порівняно з 2020 роком збыльшилась на 17,85%, що обумовлено дією наступних факторів:

- збільшення фактора податкового тягаря на 10,10%;
- збільшення тягаря сплати відсотків на 6,57%;
- збільшення показника операційної рентабельності на 0,83%%;
- збільшення показника оборотності активів на 0,22%;
- збільшення показника коефіцієнта фінансового важеля на 0,14%

Ефективність використання активів підприємства та його власного капіталу у 2022 році збільшилась порівняно з 2020 роком , що є позитивним моментом для діяльності ПрАТ «Одеський коньячний завод».

Таким чином можна зробити висновок, що основними резервами підвищення ефективності діяльності підприємства є:

- збільшенню коефіцієнта фінансування, компанія зуміла значно підвищити чистий прибуток
- Зниження податкового тягаря, що дало можливість залучити ці кошти у виробництво
- залучення в господарський оборот позикового капіталу, що сприяє підвищенню рентабельності власного капіталу підприємства.

2.3. Аналіз кредитоспроможності підприємства

Наступним кроком проведемо аналіз фінансової стійкості підприємства. Фінансова стійкість підприємства — це більш узагальнена характеристика фінансового стану підприємства, яка певною мірою включає показники ліквідності та платоспроможності. Разом із тим, існує своя система критеріїв оцінювання фінансової стійкості, яку підприємства використовують для оцінки надійності партнерів у господарських відносинах. Під «фінансовою стійкістю розуміють такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх структуру та рівень маневровості, за якого забезпечується фінансова незалежність та розвиток на

основі зростання прибутку, капіталу за умови допустимого рівня ризику» [30, с.122].

Проведемо аналіз фінансової стійкості підприємства. В Додатку Б представлено абсолютні показники фінансової стійкості ПрАТ «Одеський коньячний завод».

Для визначення типу фінансової стійкості використовують трьохкомпонентний показник:

$$S = \{S1 (\pm ФВ), S2 (\pm ФВД), S3 (\pm ФЗК)\}$$

Відповідно до значення функції S визначається один із чотирьох типів фінансової стійкості (табл. 2.9).

Таблиця 2.12

Показники за типами фінансової стійкості

Показники	Типи фінансової стійкості			
	абсолютна стійкість S = {1,1,1}	Нормальна стійкість S = {0,1,1}	передкризовий стан S = {0,0,1}	кризовий стан S = {0,0,0}
ФВ	ФВ ≥ 0	ФВ < 0	ФВ < 0	ФВ < 0
ФВД	ФВД ≥ 0	ФВД ≥ 0	ФВД < 0	ФВД < 0
ФЗК	ФЗК ≥ 0	ФЗК ≥ 0	ФЗК ≥ 0	ФЗК < 0

Забезпеченість запасів і затрат джерелами формування розраховані за фінансовою звітністю ПрАТ «Одеський коньячний завод» отримали такі показники на кінець 2022 року: ФВ <0, ФВД > 0, ФЗК>0, тобто S = {0,1,1}, звідси можна зроби висновок, що ПрАТ «Одеський коньячний завод» має нормальну фінансову стійкість.

В таблиці 2.10 Здійснено коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Одеський коньячний завод».

Таблиця 2.13

Показники фінансової стійкості ПрАТ «Одеський коньячний завод». 2020-2022 роки

Показники	Алгоритм розрахунку	Роки			Відхилення абсолютн (+,-)	
		2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
1.Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	Власний капітал/Активи	0,21	0,19	0,18	-0,029	-0,008
2. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	(довгострокові+короткострокові)/валюта балансу	0,79	0,81	0,82	0,029	0,008
3. Коефіцієнт фінансової залежності	Активи/Власний капітал	4,67	5,40	5,65	0,73	0,24
4. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (коефіцієнт фінансового левериджу)	(довгострокові зобовязання + короткострокові)/власний капітал	3,67	4,40	4,65	0,73	0,24
5. Коефіцієнт фінансової стійкості	власний капітал/(довгострокові зобов’язання + короткострокові)	0,27	0,23	0,22	-0,05	-0,01
6. Коефіцієнт стійкості фінансування	(власний капітал+довг. зобов'язання)/валюта балансу	0,72	0,65	0,62	-0,07	-0,03
7. Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	довгострокові зобов'язання/необоротні активи	3,07	3,32	3,33	0,25	0,01
8. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	довгострокові зобов'язання/(довгострокові +власний капітал)	0,702	0,715	0,713	0,01	0,00
9. Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	довгострокові зобов'язання/(довгострокові +короткострокові зобов'язання)	0,64	0,57	0,53	-0,07	-0,04
10. Коефіцієнт поточних зобов'язань	поточні зобов'язання/(довгострокові короткострокові зобов'язання)	0,36	0,43	0,47	0,07	0,04
11. Коефіцієнт страхування бізнесу	резервний капітал/валюта балансу	0,001	0,001	0,001	0,00	0,00

Продовження табл.2.13

1	2	3	4	5	6	7
12. Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	запаси/(оборотні активи-короткострокові зобов'язання)	0,68	0,71	0,74	0,03	0,03
13. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	(власний каптіал-необоротні активи)/оборотні активи	0,06	0,05	0,05	-0,01	0,00
14. Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	(оборотні активи-короткострокові зобов'язання)/запаси	1,46	1,40	1,34	-0,06	-0,06
15. Коефіцієнт інвестування	(Власний каптіал+довгострокові зобов'язання)/необоротні активи	4,38	4,65	4,67	0,27	0,03

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

З отриманих розрахункових даних таблиці 2.10 можна зробити наступні висновки:

- коефіцієнт автономії зменшився на 2022 році порівняно із 2021 роком на 0,008 і склав 0,18, нормативне значення >0,5, тобто в 2022 році досліджуване підприємство, не досягло рекомендованої норми, це говорить про те, що ПрАТ «Одеський коньячний завод» залежить від зовнішніх джерел фінансування;

- коефіцієнт концентрації залученого капіталу в 2022 році склав 0,82, він показує частку позичених коштів у загальній сумі коштів, авансованих в діяльність підприємства, тобто частка позичених коштів у 2022 році складає 82%;

- коефіцієнт фінансової залежності у 2022 році склав 5,65, нормативне значення менше 2, тобто сума загальної вартості майна підприємства складає 5,65 грн, які припадають на 1 грн. власних коштів;

- коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу збільшився в 2022 році і склав 4,65, це означає що на 100 % власного капіталу припадає 465% залученого капіталу;

- коефіцієнт фінансової стійкості зменшився в 2022 році порівняно із 2021 роком на 0,01 і склав 0,22, що означає не стабільність джерел фінансування у їх

загальному обсязі, нормативне значення більше 1;

- коефіцієнт стійкості фінансування зменшився у 2022 році і склав 0,62. Даний коефіцієнт показує частину майна підприємства, яка фінансується за рахунок стійких джерел. Критичне значення коефіцієнта – 0,75. Якщо значення цього коефіцієнта нижче 0,75, можна зробити висновок, що на підприємстві недостатньо стійких джерел формування, тобто можемо зробити висновок, що на ПрАТ «Одеський коньячний завод не має достатньо стійких джерел формування;

- коефіцієнт структури фінансування необоротних активів у 2022 році склав 3,33, даний коефіцієнт показує частину необоротних активів, яка фінансується за рахунок довгострокових залучених коштів, на ПрАТ «Одеський коньячний завод» дана частка складає 333% у 2022 році;

- коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів у 2022 році склав 0,713, він характеризує частку довгострокових позик в загальному обсязі джерел формування, які можна спрямувати на реалізацію довготермінових програм;

- коефіцієнт довгострокових зобов'язань зменшився на 0,04 у 2022 році, та склав 0,53 у 2022 році. Отже, на ПрАТ «Одеський коньячний завод» даний коефіцієнт показує частину довгострокових зобов’язань в загальній сумі джерел формування, тобто у 2022 році частина довгострокових зобов’язань склала 53% у загальній сумі джерел формування;

- коефіцієнт поточних зобов'язань у 2022 році склав 0,47 нормативне значення > 0,5, тобто на ПрАТ «Одеський коньячний завод» у 2022 році даний показник був наближений до норми, він визначає частку (питому вагу) поточних зобов’язань в загальній сумі джерел формування, яка у 2022 році склала 47%;

- коефіцієнт маневреності робочого капіталу збільшився у 2022 році порівняно із 2021 роком на 0,03 і склав 0,74, даний показник характеризує частку запасів у загальній сумі робочого капіталу, тобто 74% запасів у загальній сумі робочого капіталу;

- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами не змінився протягом останніх двох років і склав 0,05 у 2022 році - нормативне значення більше 0,1. Він відображає, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних оборотних засобів, у 2022 році на ПрАТ «Одеський коньячний завод» даний показник показує, що оборотні активи е фінансується за рахунок власних оборотних засобів на 5%;

- коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом зменшився і склав у 2022 році 1,34 , нормативне значення 0,2, даний показник характеризує рівень покриття оборотних активів, тобто у 2022 році ПрАТ «Одеський коньячний завод» в змозі покрити оборотні активи;

- коефіцієнт інвестування збільшився на 0,03 у 2022 році порівняно із 2021 роком і склав 4,67. Це достатність власного капіталу для покриття необоротних активів і участь власного капіталу у формуванні активів. Економічно доцільне значення – більше 1. Чим вище значення показника порівняно з одиницею, тим міцніший фінансовий стан підприємства, тобто фінансовий стан ПрАТ «Одеський коньячний завод» році є стійким протягом останніх трьох років.

Ліквідність — це «спроможність підприємства погашати свої поточні зобов'язання вчасно і в повному обсязі. Для підтримки ліквідності на належному рівні підприємство повинно мати достатній обсяг грошових коштів та інших ліквідних активів, які в разі потреби можна перетворити в готівку і використати для погашення зобов'язань. При високому рівні ліквідності обсяг ліквідних активів значно перевищує обсяг поточних зобов'язань» [18, с.90].

Усі активи підприємства залежно від ступеня їх ліквідності, тобто від здатності та швидкості перетворення в грошові кошти, можна умовно поділити на такі групи:

1. Найбільш ліквідні активи (А1) - це суми грошових коштів підприємства на поточному, валютному та інших рахунках, у касі, короткострокові фінансові вкладення (цінні папери), які можуть бути використані для здійснення поточних розрахунків негайно.

2. Активи, що швидко реалізуються (А2) (активи, для перетворення яких у наявні кошти потрібний визначений час) - це дебіторська заборгованість, платежі по якій очікуються протягом 12 місяців після звітної дати, та інші оборотні активи. Ліквідність цих активів різна і залежить від суб'єктивних та об'єктивних факторів: кваліфікації фінансових робітників, взаємовідносин підприємства з платниками та їх платоспроможності, умов надання кредитів покупцям, організації вексельного обігу тощо.

3. Активи, що повільно реалізуються (А3) (найменш ліквідні активи) - це запаси і витрати. Ліквідність цієї групи залежить від своєчасності відвантаження продукції, швидкості й правильності оформлення банківських документів, швидкості платіжного документообігу в банку, від якості й попиту на продукцію, її конкурентоспроможності, платоспроможності покупців, форми розрахунків тощо.

4. Активи, що важко реалізуються (А4), - це активи, призначені для використання в господарській діяльності протягом тривалого періоду часу. В цю статтю можна включити статті розділу I активу балансу «Необоротні активи».

Пасиви балансу залежно від ступеня зростання строків погашення зобов'язань групуються так:

1. Найбільш строкові зобов'язання (П1) - це кредиторська заборгованість, позики для працівників, інші короткострокові пасиви.

2. Короткострокові пасиви (П2) - це короткострокові позикові кредити банків та інші позики, що підлягають погашенню протягом 12 місяців після звітної дати.

3. Довгострокові пасиви (П3) - це довгострокові кредити банків, позикові кошти та інші довгострокові пасиви.

4. Постійні пасиви (П4) - це власний капітал підприємства -статті розділу I пасиву балансу [15, с.89].

Підприємство вважається ліквідним, якщо його поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання.

Таблиця 2.14

Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Одеський коньячний завод»2020 рік

Актив	На початок року тис.грн.	На кінець року тис.грн.	Пасив	На початок року тис.грн	На кінець року тис.грн.	Платіжний надлишок або нестача(-), тис.грн.	
						На початок року	На кінець року
Найбільш ліквідні активи (***А1***)	83	943	Найбільш термінові зобов'язання (***П1***)	110699	75895	-110616	-74952
Активи, що швидко реалізуються (***А2***)	371184	315082	Короткострокові пасиви (***П2***)	69784	121576	301400	193506
Активи, що реалізуються повільно (***А3***)	271593	272273	Довгострокові пасиви(***П3***)	395172	355756	-123579	-83483
Важкореалізовувані активи (***А4***)	101745	115746	Постійні пасиви (***П4***)	168950	150817	-67205	-35071
Баланс	744605	704044	Баланс	744605	704044	0	0

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

В таблиці 2.15 представлено аналіз ліквідності балансу підприємства за 2021 рік.

Таблиця 2.15

Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Одеський коньячний завод»2021 рік

Актив	На початок року тис.грн.	На кінець року тис.грн.	Пасив	На початок року тис.грн	На кінець року тис.грн	Платіжний надлишок або нестача(-), тис.грн.	
						На початок року	На кінець року
Найбільш ліквідні активи (***А1***)	943	1104	Найбільш термінові зобов'язання (***П1***)	75895	113490	-74952	-112386
Активи, що швидко реалізуються (***А2***)	315082	374887	Короткостроc пасиви (***П2***)	121576	152043	193506	222844
Активи, що реалізуються повільно (***А3***)	272273	275488	Довгострокові пасиви(***П3***)	355756	351612	-83483	-76124
Важкореалізовувані активи (***А4***)	115746	105847	Постійні пасиви (***П4***)	150817	140181	-35071	-34334
Баланс	704044	757326	Баланс	704044	757326	0	0

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

В наступній таблиці 2.16 представлено аналіз ліквідності балансу підприємства за 2022 рік.

Таблиця 2.16

Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Одеський коньячний завод» 2022 рік

Актив	На початок року тис.грн.	На кінець року тис.грн.	Пасив	На початок року тис.грн	На кінець року тис.грн	Платіжний надлишок або нестача(-), тис.грн.	
						На початок	На кінець
1. Найбільш ліквідні активи (***А1***)	1104	204	1. Найбільш термінові зобов'язання (***П1***)	113490	218349	-112386	-218145
2. Активи, що швидко реалізуються (***А2***)	374887	404223	2. Короткострокові пасиви (***П2***)	152043	88000	222844	316223
3. Активи, що реалізуються повільно (***А3***)	275488	288536	3. Довгострокові пасиви(***П3***)	351612	350507	-76124	-61971
4. Важкореалізовувані активи (***А4***)	105847	105284	4. Постійні пасиви (***П4***)	140181	141391	-34334	-36107
Баланс	757326	798247	Баланс	757326	798247	0	0

В таблиці 2.17 представлено аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Одеський коньячний завод».

Таблиця 2.17

Аналіз ліквідності балансу та ліквідності підприємства ПрАТ «Одеський коньячний завод» 2020-2022 роки

Умова ліквідності балансу:	2020			2021			2022		
$А_1 \geq П_1$	943	<	75895	1104	<	113490	204	<	218349
$А_2 \geq П_2$	315082	>	121576	374887	>	152043	404223	>	88000
$А_3 \geq П_3$	272273	<	355756	275488	<	351612	288536	<	350507
$А_4 \leq П_4$	115746	<	150817	105847	<	140181	105284	<	141391
Умова ліквідності підприємства									
$А_1 + А_2 + А_3 \geq П_1 + П_2$	588298	>	197471	651479	>	265533	692963	>	306349

В таблиці 2.14. наведено аналіз ліквідності балансу та ліквідність підприємства ПрАТ «Одеський коньячний завод», за даними розрахунками можемо зробити висновок що баланс підприємства протягом трьох років є ліквідним. Проаналізувавши ліквідність балансу та ліквідність підприємства розглянемо коефіцієнти ліквідності та платоспроможності, які показано у таблиці 2.18.

Таблиця 2.18

Аналіз ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Одеський коньячний завод» за 2022 рік

Показники	Алгоритм розрахунку	Числове значення показника		Темп росту показника,%
		На початок	На кінець	
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання ((А1+А2+А3)/(П1+П2)	2,453	2,262	92,20
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання ((А1+А2)/(П1+П2)	1,42	1,32	93,23
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти / Поточні зобов'язання (А1/(П1+П2)	0,004	0,001	16,02
Загальний коефіцієнт ліквідності	(λ1А1+ λ2А2+ λ3А3)/(k1П1+k2П2+k3П3)	1,06	0,79	74,46
5. Коефіцієнт втрати платоспроможності ($К_{уп}$)		1,11		х

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

Показник поточної ліквідності (англомовний аналог Current Ratio) - показує співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань.

Нормативним є значення в рамках 1-3, однак більш бажаним є значення 2-3. Показник нижче нормативного свідчить про проблемний стан платоспроможності, адже оборотних активів недостатньо для того, щоб відповісти за поточними зобов'язаннями. Це веде до зниження довіри до компанії з боку кредиторів, постачальників, інвесторів і партнерів. Крім цього, проблеми з платоспроможністю ведуть до збільшення вартості позикових коштів і, як результат, до прямих фінансових втрат. Отримані дані в таблиці 2.15. показують, що протягом 2021-2022 років ПрАТ «Одеський коньячний завод» міг вчасно відповідати за своїми поточними зобов'язаннями. На кінець року в компанії залишилося 2,26 гривеня на кожну гривню поточних зобов'язань. Це веде до збільшення довіри до компанії.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (англомовний аналог Quick Ratio, Acid Test Ratio) - індикатор короткострокової ліквідності компанії, який вимірює здатність компанії вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання з

допомогою високоліквідних активів. Оптимальне значення показника залежить від сфери діяльності та особливостей фірми. Норматив показника знаходиться в межах 0,5-1 і вище. Таке значення вказує на те, що в компанії досить ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями. Отримані дані таблиці 2.15 показують, що в 2022 р. коефіцієнт швидкої ліквідності знаходився в межах нормативного значення, і на кожну гривню поточних зобов'язань припадає 1,32 гривні високоліквідних оборотних активів. Отже протягом 2021-2022 років у підприємства не було проблем із платоспроможністю. .

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (англомовний аналог Cash Ratio) - співвідношення найбільш ліквідної частини активів і поточних (короткострокових) зобов'язань. Нормативним вважається значення від 0,1 до 0,2. Більш низький показник вказує на те, що компанія не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром. Значення вище нормативного також може вказувати на проблеми в компанії і свідчити про неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами. Отримані дані показують, що в 2022 р на кожну гривню поточних зобов'язань припадає близько 0,001 гривні грошових коштів та їх еквівалентів. Таким чином, підприємство ПрАТ «Одеський коньячний завод» не був спроможний відповідати за своїми зобов'язаннями протягом 2021-2022 років.

Розрахований коефіцієнт втрати платоспроможності склав 1,11, тобто загрози втратити свою платоспроможність протягом наступним 6 місяців у ПрАТ «Одеський коньячний завод» не має.

Ділова активність — це 2комплексна характеристика, яка втілює різні аспекти діяльності підприємства, а тому визначається системою таких критеріїв, як місце підприємства на ринку конкретних товарів, географія ділових відносин, репутація підприємства як партнера, активність інноваційно-інвестиційної діяльності, конкурентоспроможність. Таким чином, ділова активність може характеризуватись динамікою показників ефективності

виробничо-господарської діяльності в цілому. Позитивна динаміка цих показників сприятиме зміцненню фінансового стану підприємства» [11, с.55].

Таблиця 2.19

Показники ділової активності підприємства ПрАТ «Одеський коньячний завод» за 2020-2022 роки

Назва показника	Роки			Абсолютне відхил. (+,-)			Відносне відхилення (%)		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020	2021-2020	2022-2021	2022-2020
Коефіцієнт оборотності запасів	0,63	1,02	0,92	0,39	-0,1	0,29	61,90	-9,80	46,03
Час обороту запасів, днів	573,72	355,68	393,6	-218,0	37,92	-180,12	-38,00	10,66	-31,40
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,9	1,31	1,13	0,41	-0,18	0,23	45,56	-13,74	25,56
Час обороту дебіторської заборгованості, днів	403,99	277,6	323,08	-126,39	45,49	-80,91	-31,29	16,39	-20,03
Коефіцієнт оборотності грошових коштів	501,07	433,23	662,5	-67,84	229,27	161,43	-13,54	52,92	32,22
Час обороту грошових коштів, днів	0,73	0,84	0,55	0,11	-0,29	-0,18	15,07	-34,52	-24,66
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,36	1,92	1,52	0,56	-0,4	0,16	41,18	-20,83	11,76
Час обороту кредиторської заборгованості, днів	267,61	190,04	240,22	-77,56	50,18	-27,39	-28,98	26,40	-10,24
Тривалість операційного циклу, днів	977,71	633,28	716,69	-344,43	83,41	-261,02	-35,23	13,17	-26,70
Тривалість фінансового циклу, днів	710,1	443,23	476,46	-266,86	33,23	-233,64	-37,58	7,50	-32,90

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

Коефіцієнт оборотності запасів склав у 2022 році склав 0,92. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості вказує на інтенсивність обертання

заборгованості дебіторів перед підприємством. У 2022 році даний показник на ПрАТ «Одеський коньячний завод» збільшився порівняно з 2021 роком і склав 1,13, відповідно зменшився терміни обороту дебіторської заборгованості на 16,39 дні.

Коефіцієнт обороту кредиторської заборгованості демонструє наскільки швидко підприємство погашає свої зобов'язання. У 2022 році цей показник збільшився на 0,16. А час обороту кредиторської заборгованості зменшився на 27,39 дні, що є позитивним для підприємства, та говорить про те, що підприємство у 2022 році покращило свою можливість швидко розраховуватись за кредитними зобов'язаннями.

Розрахована тривалість операційного циклу у 2022 році зменшилась 261 дні. Зменшення тривалості операційного циклу є позивними для діяльності підприємства та говорить, про те що підприємство у 2022 році швидше розраховується зі своїми постачальниками ніж у 2021 році.

Згідно НБУ Постанови №23,351: Порядок визначення показника ризику

Моделі розрахунку інтегрального показника боржника – юридичної особи:

$$Z = 2{,}042 + 0{,}686*X_6 + \ + 0{,}473*X_{14} + 0{,}272\ *X_5 + 0{,}816*\ X_9 + 0{,}902*\ *X_{10} + \\ + 0{,}494*\ X_3 \qquad (2.10)$$

В додатку В представлено моделі розрахунку інтегрального показника боржника – юридичної особи для великого або середнього підприємства.

В додатку Г розрахунок фінансових показників, що використовуються для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи.

Згідно вищезазначених додатків проведемо розрахунок фінансових показників для ПрАТ «Одеський коньячний завод» дані представимо в таблиці 2.20.

Таблиця 2.20

Розрахунок інтегрального показника ПрАТ «Одеський коньячний завод»

Фінансовий показник	Роки			Середнє значення	X_i	Значення X_i
	2020	2021	2022			
К3	-77,51	28,38	113,11	21,33	X3	-0,656
К5	55,51	50,96	48,43	51,64	X5	0,777
К6	31,79	28,06	32,40	30,75	X6	0,028
К9	83536,77	53627,77	58377,07	65180,54	X9	-0,777
К10	297,92	245,35	226,20	256,49	X10	0,215
К14	7789,00	12025,66	24307,71	14707,45	X14	-0,634

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

На основі розрахованих показників в таблиці 2.17 проведемо розрахунок інтегрального показника ПрАТ «Одеський коньячний завод»:

Z=2,042 + 0,686*0,028+ 0,473*(0,634)+ 0,272*0,777 + 0,816*(-0,777)+ 0,902*0,215+0,494*(-0,656)=1,808

Згідно з постановою Національного Банку України №351 визначаємо клас боржника при Z=1,808 – клас 7, тобто ймовірність дефолту ПрАТ «Одеський коньячний завод» в межах 25%. Підприємству слід покращити свою фінансову діяльність, для уникнення ризику банкрутства.

Досить поширеною в Україні діагностика банкрутства підприємства за моделлю О. Терещенка залишається й сьогодні.

Дана модель існує у двох варіантах. Перший - це універсальна модель, що включає 6 показників і побудована на основі даних 850 підприємств різних галузей. Друга модель містить 10 показників і враховує диференціацію підприємств за галузями [60] .

Модель О. Терещенка визначається за формулою:

$Z_{ТЕР} = 1,5 \cdot X_1 + 0,08 \cdot X_2 + 10 \cdot X_3 + 5 \cdot X_4 + 0,3 \cdot X_5 + 0,1 \cdot X_6$,

де X1 - відношення грошових надходжень до зобов’язань;

X2 - відношення валюти балансу до зобов’язань;

X3 - відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;

X4 - відношення прибутку до виручки;

X5 - відношення виробничих запасів до виручки;

X6 - відношення виручки до основного капіталу.

На основі отриманого результату здійснюється висновок про ймовірність банкрутства підприємства:

Коли $Z_{ТЕР} > 2$ - банкрутство не загрожує;

Коли $1 < Z_{ТЕР} < 2$ - фінансова стійкість порушена;

Коли $0 < Z_{ТЕР} < 1$ - існує загроза банкрутства.

Тобто, коли $Z_{ТЕР} > 2$ - у підприємства непогані довгострокові перспективи, а якщо $0 < Z_{ТЕР} < 1$ - банкрутство більш ніж ймовірне.

Розроблена у 2003 році дискримінантна модель О.Терещенка має значні переваги над традиційними методиками:

- модель є зручною в застосуванні;

- розроблена на використанні вітчизняних статистичних даних;

- враховується сучасна міжнародна практика;

- за рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності вирішує проблему критичних значень показників.

Підсумки розрахунку наведено на табл. 2.21.

Таблиця 2.21

Значення Z-моделі Терещенка для ПрАТ «Одеський коньячний завод» за 2020-2022 роки [60]

Модель Терещенка	**2020**	**2021**	**2022**	**k**
x1 (cash-flow/liabilities)	0,879	0,675	0,367	1,5
x2 (валюта балансу/зобов*язання)	1,27	1,23	1,22	0,08
x3 (читий прибуток/валюта балансу)	-0,04	-0,02	0,00	10
x4(чистий прибуток/виручка)	-0,10	-0,03	0,00	5
x5 (запаси /виручка выд реалізації)	1,04	0,62	0,66	0,3
x6(читсий прибуток/власний капітал)	-0,17	-0,08	0,01	0,1
Zтер	0,850	1,000	0,875	

Отже, за моделлю Терещенка підприємство має загрозу банкрутства.

Моделі Бівера, Таффлера, тест Лису, модель Спрингейта та інші, на нашу думку, розраховувати в даній роботі не має сенсу через їхню ідентичність.

Показник рейтингової оцінки може бути надійним критерієм порівняльної оцінки діяльності різних підприємств та їхніх підрозділів,конкурентоспроможності їхньої продукції, показником ефективності прийнятих раніше управлінських рішень, основою вибору можливих варіантів розвитку виробництва, критерієм інвестиційної привабливості різних господарських об'єктів, помічником у виборі банківською установою надійного ділового партнера. Тому його розрахунок варто виділити в окрему ланку аналітичної роботи.

Перевагою рейтингової (бальної) моделі є її простота: достатньо розрахувати фінансові коефіцієнти та зважити їх, щоб визначити класс позичальника.

Модифікацією рейтингової оцінки є кредитний скоринг (creditscoring) – технічний прийом, який доволі широко застосовують у банках ЄС. Скорингову модель можна використовувати для оцінки вже наданого кредиту. тобто ступеня ймовірності порушення фірмою умов кредитного договору, і для відбору потенційних позичальників. Скоринг може бути застосований як для ділових підприємств, так і для індивідуальних позичальників. Д. Дюран виокремив групу факторів, що, на його думку, дають змогу з достатньою достовірністю визначити ступінь кредитного ризику при наданні споживчої позики тому чи іншому позичальнику. Ця модель відноситься до евристичних моделей та оцінює платоспроможність підприємства, котра є необхідною передумовою платоспроможності підприємства та передумовою уникнення його банкрутства [50].

Висновки розділу 2

1. У 2022 році ПрАТ «Одеський коньячний завод» покращило своє фінансове становище, оскільки у 2022 році воно отримало чистий прибуток у

розмірі 1137 тис.грн, тоді як у 2020 та 2021 роках воно було збитковим. У 2022 році порівняно з 2021 роком зменшився чистий дохід від реалізації 10136 тис.грн, або на 2,29%, більшими темпами зменшилась собівартість від реалізації, а саме на 6,29% у 2022 році порівняно з 2021 роком, або на 17330 тис.грн, відповідно збільшився валовий прибуток на 4,34% у 2022 році, інші доходи у 2022 році склали 254 тис.грн, тоді як у 2021 році вони були відсутні. Витрати ПрАТ «Одеський коньячний завод» збільшились, а саме: адміністративні витрати зросли на 1,36% або на 371 тис.грн, витрати на збут збільшились на 95% порівняно з 2021 роком, або на 22671 тис.грн. фінансові витрати збільшились на 24,09%, або на 3703 тис.грн.

2. В 2022 р на кожну гривню поточних зобов'язань припадає близько 0,001 гривні грошових коштів та їх еквівалентів. Таким чином, підприємство ПрАТ «Одеський коньячний завод» не був спроможний відповідати за своїми зобов'язаннями протягом 2021-2022 років. Коефіцієнт автономії зменшився на 2022 році порівняно із 2021 роком на 0,008 і склав 0,18, нормативне значення 0,5, тобто в 2022 році досліджуване підприємство, не досягло рекомендованої норми, це говорить про те, що ПрАТ «Одеський коньячний завод» залежить від зовнішніх джерел фінансування.

3. Згідно з постановою Національного Банку України №351 визначаємо клас боржника при Z=1,808 – клас 7, тобто ймовірність дефолту ПрАТ «Одеський коньячний завод» в межах 25%. Підприємству слід покращити свою фінансову діяльність, для уникнення ризику банкрутства.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКВТИНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РАХУНОК ВИКОРСИТАННАЯ КРЕДИТУВАННЯ

3.1. Напрямки підвищення кредитоспроможності підприємства

Однією з основних проблем, що перешкоджають формуванню ефективного механізму функціонування підприємств, є недостатність фінансових ресурсів. На жаль, брак власних фінансових ресурсів та відсутність державної підтримки залучення нових джерел фінансування призводять до подальшого загострення кризового фінансового становища.

Використання залученого капіталу дає змогу підприємству нарощувати економічний потенціал і забезпечити ефективніше використання власного капіталу, а отже, підвищити ринкову вартість підприємства.

Таким чином, підприємство, що використовує позиковий капітал, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку (за рахунок формування додаткового обсягу активів) і можливості приросту фінансової рентабельності діяльності, однак більшою мірою генерує фінансовий ризик і загрозу банкрутства (зростаючи в міру збільшення питомої ваги позикових коштів у загальній сумі використовуваного капіталу); забезпечення мінімізації витрат по формуванню капіталу з різних джерел; забезпечення високоефективного використання капіталу в процесі його господарської діяльності. Реалізація цього принципу забезпечується шляхом максимізації показника рентабельності власного капіталу при прийнятному для підприємства рівні фінансового ризику.

Залучення у господарський оборот банківських кредитів, кредиторської заборгованості, інвестиційних внесків працівників, орендної плати та інших позикових коштів є нормальним явищем діяльності підприємства, тому є досить доцільним для ПрАТ «Одеський коньячний завод».

Господарська практика свідчить, що ефективність використання залучених коштів, зазвичай, більша ніж ефективність використання власного капіталу. Це пояснюється, насамперед, підвищенням відповідальності суб'єктів господарювання перед кредиторами за повернення боргу у встановлений термін.

Крім зазначених шляхів формування і використання позикового капіталу, слід зазначити, що кредити банків є одним з найдешевших джерел запозичення коштів, але надмірне їх зростання в структурі капіталу є небезпечним в зв'язку з зростанням ризику втрати фінансової стійкості. Саме тому при формуванні запозиченого капіталу підприємством по кредитним угодам, що укладені з банківськими установами важливо здійснювати контроль за оптимізацією розмірів і термінів залучених кредитних ресурсів.

Підприємство повинно складати детальний бізнес-прогноз, в якому повинна відображуватись наступна інформація: терміни погашення основних видів позик, кредитів, інших позикових зобов'язань; наявність заборгованості за основними видами позик, кредитів; величина ставки позики, кредиту; суми затрат по позикам і кредитам.

В управлінні позиковим капіталом підприємства також важливим питанням являється контроль та мінімізація ризиків, що пов'язані з залученням кредитних ресурсів. До таких ризиків належать: ризик невиконання (неналежного виконання) позичальником зобов'язань щодо використання позичених ресурсів (процентні виплати) та повернення кредиту; ризик невиконання позичальником зобов'язань за договором при його достроковому припиненні кредитором. Крім цього, для забезпечення ефективності залучення кредитних ресурсів необхідно дотримуватись цільового характеру використання кредиту.

Актуальною проблемою в галузі економіки на сьогоднішній день є припинення діяльності підприємств з різних причин, частіше внаслідок нестачі грошових коштів, тобто при нестійкому фінансовому стані підприємств. Необхідність аналізу фінансового стану підприємств у ринкових умовах

зумовлюється насамперед тим, що жодне з підприємств у цих умовах не застраховане від банкрутства, тобто становища, коли воно не може розрахуватися за своїми боргами і зазнає фінансового краху. Отже, виникає необхідність дослідження питань, пов'язаних із покращенням фінансового стану підприємства, та розроблення шляхів його удосконалення. Найдієвішим засобом запобігання банкрутства підприємства є вчасне виявлення ознак фінансової кризи й аналіз можливостей відновлення платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості та інших показників діяльності підприємства.

Збільшення обсягів продажу можливо за рахунок розширення збутової мережі, а саме за рахунок регіональних представництв та місцевих дилерів, які стимулюють потенційних покупців зробити вибір на користь продукції підприємства; широка збутова мережа та активна реклама суттєво максимізують прибутковість підприємства.

Не менш важливим для підприємства при здійсненні своєї діяльності є вихід на нові ринки, при цьому необхідно проводити комплексні маркетингові дослідження потенційних ринків збуту, вивчення можливостей та наслідків проведення наступальної (агресивної) маркетингової політики.

Одним із найважливіших шляхів є випуск нових конкурентноспроможних видів продукції, які б зацікавили та пробудили інтерес споживачів, що «дозволить стабілізувати і покращити фінансовий стан підприємства, за умов, що технічний прогрес вимагає постійного оновлення асортименту продукції, що збільшує обсяги продажу, але одночасно вимагає додаткових витрат на закупівлю устаткування, ноу-хау; фінансування подібних витрат можливе або за рахунок довгострокових кредитів (що в нинішніх умовах здійснити надзвичайно важко), або за рахунок скорочення (в першу чергу надлишкових) виробничих потужностей, що зумовлює додаткові надходження та скорочення постійних витрат» [20, с.56].

Що стосується зменшення витрат виробництва, то існують певні шляхи вирішення цієї проблеми. «Основними шляхами зниження витрат є економія

всіх видів ресурсів, що споживаються у виробництві: трудових та матеріальних. Так, значну долю в структурі витрат виробництва займає оплата праці. Тому актуальною є задача зниження трудоємкості продукції, що виготовляється, зростання продуктивності праці, скорочення чисельності персоналу» [31, с.64].

Зниження «трудоємкості продукції, збільшення продуктивності праці можна досягнути різними шляхами. Найбільш важливі з них – механізація та автоматизація виробництва, розробка та застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання. На даному підприємстві дуже багато застарілого обладнання, яке можна продати без будь-якої шкоди для виробництва. Отримані кошти можна вкласти в нове, ресурсозберігаюче обладнання, яке підвищить фондовіддачу » [20].

Одним із шляхів може бути пошук постачальників, що пропонують вигідніші умови (на сьогоднішній день умови ринку забезпечують можливість широкого вибору як вітчизняних так і закордонних постачальників сировини та матеріалів).

Матеріальні ресурси займають вагому частку в «структурі витрат на виробництво продукції. Звідси, зрозуміло значення економії цих ресурсів, раціонального їх використання. І знову на перший план тут виступає застосування ресурсозберігаючих технологічних процесів. Важливим є підвищення вимог та застосування вхідного контролю за якістю сировини та матеріалів, які надходять від постачальників. Скорочення витрат по амортизації основних виробничих фондів можна досягнути шляхом кращого використання цих фондів, максимізації їх завантаження, а також списання з балансу непрацюючого, морально застарівшого обладнання» [56].

Доцільно продати деяку кількість виробничих запасів та незавершеного виробництва.

Важливим є також періодичний перегляд граничної суми кредиту, виходячи з реального фінансового становища клієнтів. Не менш важливим є те, що при виникненні проблеми з одержанням грошей необхідно вимагати заставу

на суму, не меншу, ніж сума на рахунку дебітора. Доцільним є використання арбітражних судів для стягнення боргів при наявності порук чи гарантій. Слід звернути увагу на такий захід як продаж рахунків дебіторів факторинговій компанії чи банку, що надає факторингові послуги, якщо це вигідно. Також при продажу великої товарної партії негайне виставлення рахунку покупцю і використання циклічної виписки рахунків для підтримання одноманітності операцій.

3.2. Заходи щодо підвищення ефективності використання підприємством кредитних ресурсів

Ідеальна стратегія фінансування підприємств передбачає, що обігові кошти формуються за рахунок короткострокових пасивів, а основні та прирівняні до них засоби – за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань. Завдяки цьому оптимізується загальна сума витрат підприємств за користування залученими фінансовими ресурсами, тобто вартість або ціна авансованого капіталу.

Кредит вже передбачає необхідність ефективного використання позичених коштів, оскільки вони мають бути не лише збережені позичальником, а й повернені з приростом, який утворює частину загальної доданої вартості від авансованих у виробництво позикових коштів. Зрозуміло, банк зможе надати позику клієнту лише за умови, коли буде впевнений в ефективному використанні останнім позичених коштів, що є ключовим фактором забезпечення їх своєчасного повернення.

Відтак, головним моментом у процесі оцінки ефективності кредитних вкладень стає необхідність правильного визначення результату, отриманого від їх використання. При цьому зрозуміло, що даний результат має характеризувати певні кількісні та якісні зміни у діяльності суб'єктів грошово – кредитних відносин, тобто ефективність кредитування має розглядатися як з точки зору банківської установи, так і позичальника.

У випадку, коли йдеться про ефективність організації грошово – кредитних відносин між банківською установою і кожним окремим суб'єктом господарювання, важливою є оцінка діяльності самого господарюючого суб'єкта з точки зору його можливостей ефективно використати отриману позику. Вказані можливості значною мірою залежать від ефективності виробничо – господарської діяльності підприємства і його фінансового стану, проте узяті самі по собі показники, які характеризують дані параметри, не можуть у повному обсязі відображати ефективність кредитних вкладень.

Ефективність роботи підприємства загалом розраховується на базі коефіцієнтів рентабельності та оборотності капіталу, вказуючи на його потенційні можливості ефективно використовувати усі авансовані у виробництво кошти – як власні, так і залучені.

Постає питання: чи справді потрібні підприємству кредитні ресурси у тому обсязі, який би мав забезпечити належний рівень ефективності виробничо – господарської діяльності? Відповідь на це питання полягає у визначенні ефективності кредитних вкладень за критерієм досягнення підприємством найбільших господарських результатів при найменших обсягах цих вкладень. Досить простий, на перший погляд, підхід насправді повинен мати таку структуру, яка б включала дві складові частини: з одного боку, йдеться про визначення оптимального рівня кредитних вкладень для успішної реалізації проекту, а з другого – про відображення результатів, які об'єктивно характеризують ефективне використання наданих у позику кредитних коштів.

Визначення оптимального обсягу кредитування на основі даних позичальника являє собою оцінку відповідності тієї суми позички, яка визначена у заяві клієнта, її техніко – економічному обгрунтування й очікуваним результатом від її використання. Розгляд ефективності кредитних вкладень у такому аспекті здійснюється у вигляді прогнозування й потребує від кредитора глибоких знань справ на підприємстві – позичальнику і в галузі.

Відображення господарських результатів, що характеризують ефективність використання отриманих позик, повинно охоплювати систему

показників, котрі давали б можливість оцінити окупність здійснених підприємством за рахунок кредиту затрат і відтворення авансованих у виробництво кредитних ресурсів. Для цього у банк подається фінансова звітність позичальника. [18 с. 163].

Розглянемо основні коефіцієнти, які характеризують ефективність використання кредитів ПрАТ «Одеський коньячний завод» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Показники ефективності використання позичкового капіталу ПрАТ «Одеський коньячний завод» у 2020– 2022рр.

Назва показника	Одиниці виміру	Значення по роках			Відхилення	
		2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
1. Чистий дохід від реалізації	тис. грн.	257047	443408	433272	186361	-10136
2. Позичковий капітал	тис. грн.	368,25	436,95	518,05	68,7	81,1
3. Темп зростання (зниження) прибутку підприємства	п.п	1,29	0,78	0,34	-0,51	-0,44
4. Темп зростання позичкового капіталу	п.п	1,05	2,42	1,08	1,37	-1,34
5. Оборотність позичкового капіталу	б/р	8,61	7,24	7,22	-1,37	-0,02
6. Оборотність обігових коштів підприємства	б/р	9,99	8,33	8,41	-1,66	0,08
7. Темп зростання (зниження) рентабельності оборотних коштів	п.п	-	0,67	0,32	-	-0,35
8. Темп зростання частки позичкового капіталу в обігових коштах	п.п	1,04	0,96	1,17	-0,08	0,21
9. Коефіцієнт реалізації	б/р	15,62	13,05	12,35	-2,57	-0,71
10. Індекс ефективності	б/р	1,23	0,32	0,31	-0,91	-0,01
11. Коефіцієнт оборотності	б/р	0,86	0,87	0,86	0,01	-0,01
12. Коефіцієнт зміни ефективності	б/р	-	0,7	0,27	-	-0,42

Джерело: розраховано автором згідно звітності підприємства

Після аналізу показників, розрахованих у таблиці 3.1, можна виявити вкрай неефективне використання залучених фінансових ресурсів.

Усі показники (і коефіцієнт реалізації, індекс ефективності, і коефіцієнт оборотності, і коефіцієнт зміни ефективності) у динаміці знижуються.

За показником (коефіцієнт оборотності) також прослідковується перевищення оборотності оборотних активів над оборотністю кредитних коштів, потрібно прискорювати їх оборотність, щоб отримати прибуток і повернути і основну суму боргу, і відсотки.

На наступному етапі оцінюють як змінюється кінцева ефективність авансованого у виробництво оборотного капіталу залежно від зміни частки кредитів, залучених підприємством на його формування. За цим показником також можна спостерігати негативну динаміку. У 2022 р. порівняно з 2021 р. його рівень знижується.

Отже, проведений аналіз свідчить про те, що ПрАТ «Одеський коньячний завод» не в змозі ефективно використовувати залучені кошти.

Ми пропонуємо такі підходи до підвищення ефективності використання фінансових ресурсів (які включають в себе і кредитні ресурси):

- збільшення прибутку;
- зниження витрат;
- збільшення обсягу виручки;
- підвищення оборотності оборотних коштів;

Розглянемо вказані підходи докладніше.

Збільшення абсолютної величини прибутку підприємства можливе за рахунок:

- збільшення обсягу випуску продукції (робіт, послуг);
- зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції;
- економії та раціонального використання коштів на оплату праці робітників і службовців;
- запровадження досягнень науково – технічного прогресу, у результаті чого зростає продуктивність праці.

Джерелами резервів збільшення обсягів реалізації продукції є:

- резерви зростання виробництва продукції;

- резерви скорочення нереалізованої продукції.

Це відбувається за рахунок:

- поліпшення використання трудових місць (створення додаткових робочих місць, скорочення втрат робочого часу, підвищення рівня продуктивності праці);

- підвищення ефективності використання основних засобів (придбання додаткових машин і обладнання, більш повне використання їх фонду робочого часу, підвищення продуктивності роботи обладнання);

- поліпшення використання сировини, матеріалів (дадаткове придбання сировини і матеріалів, скорочення норм витрачання сировини, матеріалів на продукцію).

Резервами зниження собівартості продукції можуть стати:

- випереджаючі темпи зростання обсягів виробництва відносно темпів зростання сукупних витрат;

- раціональне використання виробничих, трудових, фінансових ресурсів;

- якість сировини, матеріалів, кваліфікація працівників, досконаліть технології;

- зняття з виробництва нерентабельної продукції, оптимізація товарної структури;

- усунення невиправданого завищення норм витрат на одиницб виробу;

- заміна дорогих матеріалів більш дешевими, яле якісними предметами праці.

Більш результативного використання оборотних коштів підприємства і підвищення ефективності виробництва можна досягти через:

- скорочення виробничих запасів товарно – матеріальних цінностей у зв’язку з переходом на оптову торгівлю та прямі економічні зв’язки з постачальниками;

- прискорення оборотності обігових коштів за рахунок реалізації непотрібних товарно – матеріальних цінностей;
- скорочення терміну оборотності дебіторської заборгованості;
- збільшення терміну оборотності кредиторської заборгованості.

Поліпшення використання оборотних коштів вивільняє їх. Це вивільнення може бути абсолютним і відносним.

Абсолютне вивільнення оборотних коштів – це пряме скорочення потреби в оборотних коштах проти попереднього періоду за одночасного збільшення обсягу виробництва (реалізації).

Відносне вивільнення оборотних коштів – це різниця між потребою в оборотних коштах підприємства, розрахованою на підставі планової та фактичної оборотності звітного періоду і сумою оборотних коштів, з якою виконано виробничу програму наступного за звітним року. Інакше кажучи, відносне вивільнення оборотних коштів виникає тоді, коли внаслідок поліпшення їх використання підприємство з такою сумою оборотних коштів або з незначним їх зростанням у плановому році збільшує обсяг виробництва.

Для скорочення терміну обороту дебіторської заборгованості та запобігання виникненню безнадійних боргів підприємству важливо ретельно аналізувати: заборгованість за строками її виникнення, фінансовий стан дебіторів, виконання укладених ними угод з погляду дотримання платіжної дисципліни.

3.3. Перспективи підвищення кредиспроможності підприємства

З проведеного аналізу у дипломній роботі було зроблено висновки, що ПрАТ «Одеський коньячний завод» не ефективно використовує кредитні кошти та відбувається нефективний розроділ прибутку підприємства, задля цього досить актулаьним для підприємства є введеня посади економіста з планування.

Ефективна організація комунікаційної діяльності на підприємстві дає можливість формувати раціональні стратегічні програми, гнучко підходити та реагувати на кон'юнктуру ринку, компетентно орієнтуватися у складних умовах ринкової конкуренції. Відтак, процес організації та управління комунікаційною діяльністю на досліджуваному підприємстві розглядається як рівнева структура (рис. 3.1).

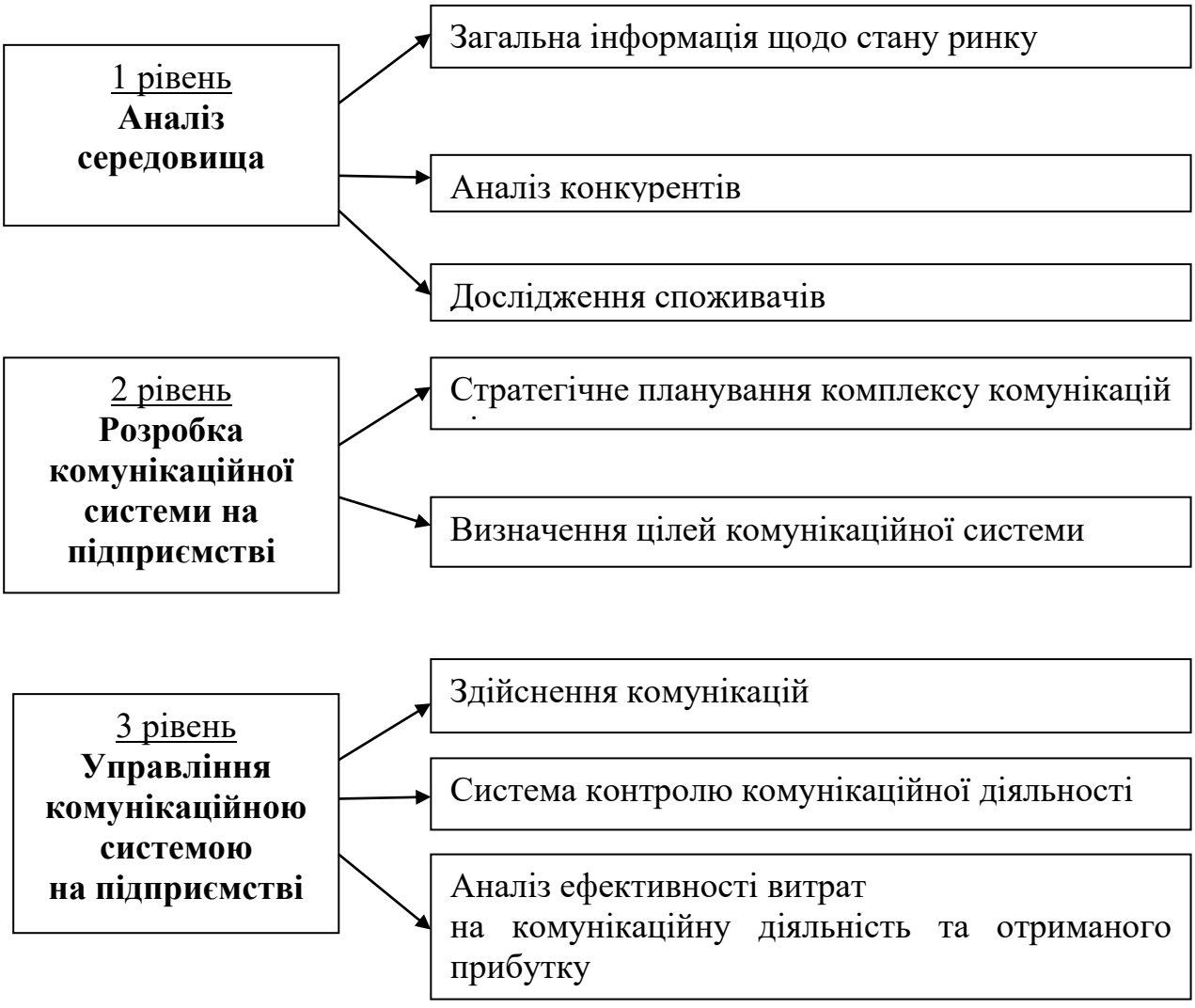

Рис. 3.1. Структура системи управління комунікаціями на підприємстві

Джерело: складено автором

Комунікаційна діяльність є важливою умовою досягнення успіху на ринку товарів та послуг, оскільки цільова орієнтація та комплексність

сприяють створенню системи оперативного обліку запитів споживачів, тим самим підвищуючи рівень ділової активності підприємства.

У свою чергу, стратегічне комунікаційне планування, значною мірою, залежить від чіткого функціонування організаційної структури та ефективного та своєчасного виконання своїх посадових обов'язків працівників ПрАТ «Одеський коньячний завод».

Отже, з вищезазначеного можна зробити наступний висновок – організаційна структура потребує вдосконалення як результат реалізації функції організації та як фактор внутрішнього середовища організації та з метою досягнення цілей підприємства через встановлення прав, відповідальності кожної структурної одиниці за виконання поставлених перед нею завдань, раціонального розподілу праці між різними рівнями управління.

Введеня в економічний ввідділ посади економіста з планування, значно зменшить витрати від неефктивного управління кредитними коштами, а також знизить дебіторську заборгованість, оскільки в обовязки економіста буде покладено, розробка та впровадження заходів щодо зниження дебіторської заборгованості.

В таблиці 3.2 представлено витрати на введення шатної одиниці в відділ збуту. Основна заробітна плата на 1 працюючого буде встановлена, виходячи із середньомісячної заробітної плати по підприємству, а ткож функціональних обовязків економіста з планування, а саме: 8000 грн.

Отже, загалом витрати на введення нової штатної одиниці в економічний відділ складуть 151,45 тис.грн.

Проаналізувавши результати досліджень вітчизняних науковців в сфері прийшли до висновку, що введення нової посади у відділ економіки, а саме економіста з планування знизить витрати на підприємстві на 1,7%, оскільки кредитні кошти будут використовуватись більш ефективно, буде знижена дебіторська заборгованість, чистий прибуток буде більш доцільно вкористовуватись.

Отже, повні витрати у 2023 році складали 334302 тис.грн, витрати знизяться на 12%, тобто 334302*1,7% = 5683,13тис.грн.

Таблиця 3.2.

Витрати на ведення посади економіста з планування

№ п.п.	Показник	Кількість, одн.	Сума витрат, грн.
1	Стіл письмовий	1	3400
2	Стілець офісний	1	1670
3	Комп'ютер	1	10560
4	Принтер (за сканером та ксероксом)	1	6500
5	*Всього на організацію робочого місця*		***22130***
	Поточні річні витрати		
6	Витрати на оплату праці	1	117120
6.1.	*- основна заробітна плата*	1	96000
6.2.	*- єдиний соціальний внесок (22%)*	1	21120
8	Канцелярські витрати	-	10000
9	Витрати на зв'язок	-	2200
10	*Всього поточні витрати:*		***129320***
11	ВСЬОГО витрати на ведення посади маркетолога:		**151450**

Джерело: складено та розраховано автором

Загалом зниження витрат при впровадженні даного заходу складуть: 5683,13-151,45 =5531,68 тис.грн.

В таблиці 3.3. представлено вплив на техніко-економічна показники діяльності підприємства.

Таблиця 3.3

Вплив запропонованих заходів на основні техніко-економічні показники діяльності підприємства ПрАТ «Одеський коньячний завод»

Показники	Од.ви-міру	До впровадження заходу	Захід (економіст з планування), +/-)	Прогнозний рік	Відхилення (+,-)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	тис.грн.	433272	-	433272	0
Середньооблікова чисельність працівників	чол.	297	1	298	1

Продовження Таблиці 3.3

Повні витрати на виробництво та реалізацію (товарів, робіт, послуг)	тис.грн.	334302	-5531,68	328770	-5531,7
Прибуток від реалізації (товарів, робіт, послуг)	тис.грн.	98970	-	104502	5531,68
Витрати на 1 грн. реалізованих послуг	грн.	0,77	-	0,76	-0,0128

Джерело:складено та розраховано автором

У результаті розрахунку запропонованого заходу, щодо реорганізації організаційної структури підприємства, шляхом введення посади економіста з планування:

− повні витрати скоротяться на 5531,68тис.грн;

− прибуток від реалізації зросте на 5531,68тис.грн;

− витрати на 1 грн. реалізованих послуг зменшилися на 0,0128 грн.

Отже, реорганізація організаційної структури ПрАТ «Одеський коньячний завод», а саме створення нової посади економіст з планування, значно покращить фінаснові показники діяльності підприємства, підвищить ефективність викоистання кредитних коштів підприємства, тим самим збільшить прибуток, а це в свою чергу підвищить ркедитоспроможність підприємства.

Висновки до 3 розділу

1. Проведений аналіз свідчить про те, що ПрАТ «Одеський коньячний завод» не в змозі ефективно використовувати залучені кошти. Було запроновано такі підходи до підвищення ефективності використання фінансових ресурсів (які включають в себе і кредитні ресурси): збільшення прибутку; зниження витрат; збільшення обсягу виручки; підвищення оборотності оборотних коштів.

2. З проведеного аналізу у дипломній роботі було зроблено висновки, що ПрАТ «Одеський коньячний завод» не ефективно використовує кредитні кошти та відбувається нефективний розроділ прибутку підприємства, задля цього досить актуальним для підприємства є введеня посади економіста з планування. Ефективна організація комунікаційної діяльності на підприємстві дає можливість формувати раціональні стратегічні програми, гнучко підходити та реагувати на кон'юнктуру ринку, компетентно орієнтуватися у складних умовах ринкової конкуренції.

3. Отже, реорганізація організаційної структури ПрАТ «Одеський коньячний завод», а саме створення нової посади економіст з планування, значно покращить фінаснові показники діяльності підприємства, підвищить ефективність викоистання кредитних коштів підприємства, тим самим збільшить прибуток, а це в свою чергу підвищить ркедитоспроможність підприємства.

ВИСНОВКИ

Отже, після аналізу теоретично-методичних аспектів кредитоспроможності підприємства, можна зробити такі висновки:

1. Кредитоспроможність варто трактувати як спроможність позичальника в повному обсязі розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями виключно в грошовій формі в установлені кредитною угодою терміни. Слід розглядати кредитоспроможність з двох позицій: з позиції позичальника (коли спроможність розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями визначається системою показників) та з позицій кредитора (від рівня кредитоспроможності визначається розмір допустимого кредиту).

2. Основним критерієм у формуванні кредитних відносин між кредитором і клієнтом є кредитоспроможність позичальника. Саме оцінка кредитоспроможності, яку визначають комерційні банки для кожного позичальника, є необхідною умовою укладення кредитної угоди і дає змогу оцінити чинники, які впливатимуть на непогашення позики.

3. Під управлінням кредитоспроможністю будемо розуміти процес планування, аналізу, організації, мотивації, контролю, пов'язаний із забезпеченням такого стану фінансових ресурсів їх формуванням і розподілом, який дозволяє підприємству отримувати та погашати кредитні зобов'язання в повному обсязі та у визначений строк.

4. Бально-рейтингова оцінка дозволяє прогнозувати своєчасність здійснення майбутніх платежів, ліквідність і реальність оборотних активів, оцінити загальний фінансовий стан підприємства і його стійкість, а також дає можливість визначити межі зниження обсягу прибутку, в яких здійснюється погашення частки фіксованих платежів. Перевагами бально-рейтингових моделей є простота, можливість розрахунку оптимальних значень за окремими показниками, здатність ранжирування підприємств за результатами, комплексний підхід до оцінки кредитоспроможності (використовуються показники, що відображають різні аспекти діяльності позичальника). Методика

рейтингової оцінки підприємства включає такі етапи: збір і обробка аналітичної інформації за звітний період; вибір і обґрунтування системи показників, що використовуються для рейтингової оцінки; розрахунок підсумкового показника рейтингової оцінки; класифікація і ранжування підприємств за рейтингом.

5. Після аналізу господарської діяльності та кредитоспроможності ПрАТ «Одеський коньячний завод» можна зробити такі висновки:

- у 2022 році ПрАТ «Одеський коньячний завод» покращило своє фінансове становище, оскільки у 2022 році воно отримало чистий прибуток у розмірі 1137 тис.грн, тоді як у 2020 та 2021 роках воно було збитковим. У 2022 році порівняно з 2021 роком зменшився чистий дохід від реалізації 10136 тис.грн, або на 2,29%, більшими темпами зменшилась собівартість від реалізації, а саме на 6,29% у 2022 році порівняно з 2021 роком, або на 17330 тис.грн, відповідно збільшився валовий прибуток на 4,34% у 2022 році, інші доходи у 2022 році склали 254 тис.грн, тоді як у 2021 році вони були відсутні. Витрати ПрАТ «Одеський коньячний завод» збільшились, а саме: адміністративні витрати зросли на 1,36% або на 371 тис.грн, витрати на збут збільшились на 95% порівняно з 2021 роком, або на 22671 тис.грн. фінансові витрати збільшились на 24,09%, або на 3703 тис.грн.;

- у 2022 р на кожну гривню поточних зобов'язань припадає близько 0,001 гривні грошових коштів та їх еквівалентів. Таким чином, підприємство ПрАТ «Одеський коньячний завод» не був спроможний відповідати за своїми зобов'язаннями протягом 2021-2022 років. Коефіцієнт автономії зменшився на 2022 році порівняно із 2021 роком на 0,008 і склав 0,18, нормативне значення 0,5, тобто в 2022 році досліджуване підприємство, не досягло рекомендованої норми, це говорить про те, що ПрАТ «Одеський коньячний завод» залежить від зовнішніх джерел фінансування;

- згідно з постановою Національного Банку України №351 визначаємо клас боржника при Z=1,808 – клас 7, тобто ймовірність дефолту ПрАТ

«Одеський коньячний завод» в межах 25%. Підприємству слід покращити свою фінансову діяльність, для уникнення ризику банкрутства.

6. Проведений аналіз свідчить про те, що ПрАТ «Одеський коньячний завод» не в змозі ефективно використовувати залучені кошти. Було запроновано такі підходи до підвищення ефективності використання фінансових ресурсів (які включають в себе і кредитні ресурси): збільшення прибутку; зниження витрат; збільшення обсягу виручки; підвищення оборотності оборотних коштів.

7. З проведеного аналізу було зроблено висновки, що ПрАТ «Одеський коньячний завод» не ефективно використовує кредитні кошти та відбувається нефективний розроділ прибутку підприємства, задля цього досить актуальним для підприємства є введеня посади економіста з планування. Ефективна організація комунікаційної діяльності на підприємстві дає можливість формувати раціональні стратегічні програми, гнучко підходити та реагувати на кон'юнктуру ринку, компетентно орієнтуватися у складних умовах ринкової конкуренції.

Отже, реорганізація організаційної структури ПрАТ «Одеський коньячний завод», а саме створення нової посади економіст з планування, значно покращить фінансові показники діяльності підприємства, підвищить ефективність використання кредитних коштів підприємства, тим самим збільшить прибуток, а це в свою чергу підвищить кредитоспроможність підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Акімова Н. С., Топоркова О. В., Євлаш Т. О., Говоруха О. О. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємств оптової торгівлі: Монографія. Харків.: ХДУХТ, 2022. 285 с.

2. Багров В. П. Економічний аналіз [Текст]: Навчальний пос. / В. П. Багров, І. В. Багрова. К.: ЦНЛ, 2016. 160 с.

3. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. К.: Знання-Прес, 2004. 291 с.

4. Багров, В. П. Економічний аналіз: Навчальний пос. / В. П. Багров, І. В. Багрова. К.: ЦНЛ, 2016. 160 с.

5. Бандурка О.М. Фінансова діяльність підприємства./О.М.Бандурка, М.Я.Коробов - К.: «ЛИБІДЬ». 2005. 276 с.

6. Біла О. Г. Фінанси підприємств: навч. посібник / О. Г. Біла. Л.: «Магнолія 2006», 2008. 383 с.

7. Бізнес-планування: навч. посіб. / Н. О. Лисенко [та ін.]. Бровари : АНФ ГРУП, 2020. - 567 с.

8. Бланк І. О. Управління фінансами підприємств: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. К. : КНТЕУ, 2006. 779 с.

9. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум./Ф.Ф.Бутинець Житомир: Рута, 2009. 512 с.

10. Борисов А.Б. Большой экономический словарь /А.Б. Борисов –М.:- 2005. 950 с.

11. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. /І.М.Бойчик.– К.: Атіка, 2012. 543 с.

12. Болтянська Л.О. Економіка підприємства: навч. посіб. для студентів ВНЗ / Болтянська Л. О., Андрєєва Л. О., Лисак О. І. - Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 667 с.

13. Гаєвська Л.Д. Економіка, підприємства. Навч.-метод.пос./Л.Д.Гаєвська Ірпінь: Акад.ДПС, 2011 145 с.

14. Грабовецький Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність: навч. посіб. / Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц. Вінниця: ВНТУ, 2011. 281 с.

15. Грабовська І.В. Планування діяльності підприємства./І.В.Грабовська, Г.І. Капінос -Хмельницький:ТУП,2011.–142 с.

16. Гушко С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / С. В. Гушко, А.В. Шайкан, Н.П. Шайкан, О.А.Гушко. - Вид. 2-е, перероб. і допов. Кривий Ріг: Чернявський Д. О., 2011. - 174 с.

17. Дем'яненко, Г.О. Фінансовий аналіз: підручник / Г.О. Дем’яненко, О.Є. Чорна. К. : Центр учбової літератури, 2008. 392 с.

18. Економіка підприємства: навч. посіб. для студентів ВНЗ / Болтянська Л. О., Андрєєва Л. О., Лисак О. І. - Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021.– 667 с.

19. Економіка підприємства: Навч. посібник / За ред. О.П.Крайник / Львів: «Інтелект Захід»: , 2003 208с

20. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. Й.М.Петровича.– Львів: «Магнолія плюс», видавець В.М.Піча 2004 680 с.

21. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник: навчальний посібник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. Київ : Знання, 2010. 1072 с.

22. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / К. В. Ізмайлова. [2-ге вид., переробл. і доповн.]. К. : МАУП, 2010. –152 с.

23. Іванова, В. В. Планування діяльності підприємства [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. В. Іванова ; М-во освіти і науки України, Полтав. ун-т спожив. кооп. України . - К. : Центр навчальної літератури, 2012. 472 с.

24. Кіндрацька Г.І. Економічний аналіз: теорія і практика: підручник / Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній; за ред. проф. А.Г. Загороднього. Вид. 3-тє, переробл. і доповн К. : Знання, 2010. 440 с.

25. Кірейцев Г. Г. Фінанси підприємств: Навч. посібник: Курс лекцій / За ред. д.е.н., проф. Г. Г. Кірейцева. К.: ЦУЛ, 2002. 268 с.

26. Ковальчук К.Ф. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій.: навчальний посібник / К.Ф.Ковальчук К.: Центр учбової літератури, 2012. 326 с.

27. Ковальчук І. В. Механізм розподілу та використання прибутку підприємства. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 6. С. 81-84.

28. Козак І. І. Економічний аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. І. Козак; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - 2-ге вид. Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2019. 217 с.

29. Козловський В. О. Й. Бізнес-планування: Навчальний посібник / В. О. Козловський, О. Й. Лесько [2-е вид., доп. та переробл.] Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, ВНТУ, 2020. 241 с.

30. Куриленко Т.П. Сутність фінансової стійкості підприємств та показники її оцінювання. Теорії мікро-макроекономіки: зб. наук. пр. К., 2011. Вип. 36. С. 197–207.

31. Лапін В. Прибуток підприємства в ринковій економіці / В.Лапін // Економіка України. 2010. №5. С.80-89

32. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. К. : «Хай-Тек Прес», 2008. 336 с.

33. Лондар С. Л. Фінанси: навчальний посібник / С. Л. Лондар, О. В. Тимошенко. Вінниця : Нова книга, 2009. 384 с.

34. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія /Л.А.Лахтінова К.: КНЕУ, 2020. 387 с.

35. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: Навч. посіб. / Л.Л. Лігоненко, М.В. Тарасюк, О.О. Хіленко -Київський національний торговельно-економічний ун-т. К. : КНТЕУ, 2020. 377 с.

36. Малів З.О. Економіка підприємства: Навч. посіб./ З.О.Малів, І.М. Луцький - 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2006 580 с.

37. Мелень О.В. Актуальність питань розробки напрямів підвищення прибутковості підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2020. Вип.8. ч.3. С. 91 94.

38. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посібник. / В.О. Мец. К.: КНЕУ, 2019. — 132 с.

39. Мочерний С.В. Основи підприємницької діяльності: посібник / С. В. Мочерний, О.А. Устенко, С.І. Чеботар; ред. С. В. Мочерний. Київ: Академія, 2001. 279 с.

40. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): [навч. посіб]. / В.М. Опарін [2-е вид. доп. і перероб.]. К.: КНЕУ, 2002. 240 с.

41. Онисько С. М. Фінанси підприємств: підручник для студ. вищ. закл. освіти. / С. М. Онисько, П. М. Марич. Л. : «Магнолія Плюс», 2004. 367 с.

42. Павловська О.В. Удосконалення методів пошуку резервів зростання прибутку. Фінанси України. 2009. №9. 164 с.

43. Партин Г. О. Фінанси підприємств : навч. посібник / Г. О. Партин, А. Г. Загородній. Л. : ЛБІ НБУ, 2013. 265 с.

44. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2010. № 28. С. 125 132.

45. Планування діяльності підприємства: Навч. метод. посібник для самост. вивч. дисц. / М.А. Белов, Н.М. Євдокимова, В.Є. Москалюк та ін.; За заг. ред. В.Є. Москалюка. К.: КНЕУ, 2012. 252 с.

46. Пушкар М. С. Фінансовий облік : підручник / М. С. Пушкар. Тернопіль: Карт- бланш, 2002. 628 с.

47. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник / П. Я. Попович. [3-тє вид., переробл. і доповн.]. К. : Знання, 2008. 630 с.

48. Прохар Н.В. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: [монографія] / Н.В. Прохар, Ю.О. Ночовна. П: РВВ ПУЕТ, 2011. 257 с.

49. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник/С.Ф.Покропивний. Вид. 3-ге, без змін. К.:КНЕУ, 2006. 528 с.

50. Прокопенко І. Ф. Комп'ютеризація економічного аналізу (теорія, практика): навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко. К. : Центр навч. л-ри, 2005. 340 с.

51. Проектне фінансування: підручник для студ. вищих навч. закл. / Т. П. Куриленко; Київський ун-т ринкових відносин, Міжнародний ун-т фінансів. - К.: Кондор, 2006 - 208 с.

52. Савчук В.П. Управление прибылью и бюджетирование /В.П. Савчук. М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2005. 432 с.

53. Салига, С.Я. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / С.Я. Салига, Н.В. Дацій. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 210 с.

54. Свердан М. Прибуток акціонерних товариств / М.Свердан // Економіка України. - 2009. - №2. - С. 81-83

55. Сідун В.А. Економіка підприємста: навч. посіб./ В.А.Сідун, Ю.В. Пономарьова– Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 436 с.

56. Сидяга Б. Механізми управління формуванням і використанням прибутку підприємствами / Б. Сидяга // Галицький еко- номічний вісник. 2010. № 1(26). С. 41–45.

57. Скалюк Р.В. Економічний механізм управління фінансовими результатами промислових підприємств: теоретичні основи забезпечення функціонування//Економічний вісник Донбасу №2 (24), 2011.-С.86-93.

58. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : навч. посібник / Р. А. Слав'юк. К. : «Центр навчальної літератури», 2004 460 с.

59. Тарасюк Г.М. Планування діяльності підприємства: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г.М. Тарасюк, Шваб Л.І. - 2-ге вид. - К. : Каравела, 2005. - 312 с.

60. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник / О. О. Терещенко ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. К.: КНЕУ, 2020. 554 с.

61. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: під¬ручник / Н.М. Ткаченко. - Вид. 9-ое. - К. : Вид-во А.С.К., 2020. - 784 с.

62. Фінансовий аналіз: Навчальний посіб. / Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш та ін.; За ред. проф. Г.В. Митрофанова. К.: Київ нац. торг.-екон. ун-т.: 2002 176 с.

63. Фінанси підприємств: Навчальний посібник: Курс лекцій/За ред. д.е.н., проф. Г. Г. Кірейцева. - Київ: ЦУЛ, 2002. − 268 с.

64. Фінанси підприємств: Навч. посібник / Під ред. В.В. Буряковського. - Дніпропетровськ: Пороги, 2008. - 246 с.

65. Фінанси підприємств. Підручник / За ред. А. М. Поддєрьогіна. К.: КНЕУ, 2008 460 с.

66. Фінансовий аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., які навчаються за освітньо-проф. прогр. магістра за спец. «Облік і аудит» / О. А. Магопець, І. Г. Давидов, А. І. Сорокіна, Н. Ю. Головченко; Кіровоград. нац. техн. ун-т. - Кіровоград : КОД, 2010. 279 с.

67. Федишин Р.Д. Фінанси підприємств: навч. посібник/ Р.Д.Федишин. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. 360 с.

68. Хлопчан М.І. Організація і планування виробництва: теорія і практика: навч. посібн./ М.І. Хлопчан, П.С. Харів, І.М. Бойчик, О.Я. Лотиш. Тернопіль, 2010. 419 с.

69. Худолій Л. М. Теорія фінансів : навчально-методичний посібник / Л. М. Худолій. К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. 167 с.

70. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємств та її аналіз: навч. посіб. / Ю. С. Цал-Цалко // Фінансовий аналіз: підручник. К.: Центр учб. л-ри, 2008. 568 с.

71. Чебанова М. С. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / М. С. Чебанова, С. С. Василенко. Київ : Академія, 2002. 671 с.

72. Шваб Л.І. Економіка підприємства: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Шваб Л.І. 2-ге вид. К. : Каравела, 2005. 568 с.

73. Шеремет, А. Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности: учебное пособие для студентов, обучающихся по специальности «Бухгалтерский учет, анализ и аудит», 2011. 255 с

74. Шило В. П. Фінанси підприємств: теорет.-практ. посіб. / В. П. Шило, С. Б. Ільина, С.С.Боровська, В.В.Барабанов. К.: ВД «Професіонал», 2012. 288 с.

75. Сопільник Л.І., Колодійчук А.В. Теоретичні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємств. Науковий вісник НЛТУ. 2009. №19.8. – 2009. с.183-187.

76. Юдін М. Порівняльна характеристика методів оцінки конкурентоспроможності продукції. Економіст 2010. №6 с.40

77. Сайт Національного рейтингового агентства «Рюрік» URL: http://rurik.com.ua/our-research/branch-reviews/1191

78. Створення бізнес-інкубаторів як основа розвитку підприємництва в Україні/за ред.. А.В. Череп Запоріжжя, 2023. 236с.

79. Сусіденко В.Т. Організація і методи управління кредитною діяльністю. Вінниця: Логос, 2011. 238 с.

80. Офіційний сайт CVS Consulting[Електронний ресурс]/ - Режим доступу - http://www.cvsc.cz/aktuality-v-cvs-consulting.php

81. Офіційний сайт компаній Reklami nadvertising company URL: http://www.reklamin.com.ua/btl-view/degustacii/

82. Ястремський О.Л Основи мікроекономіки: Підручник / О.Л. Ястремський, О. Гриценко. К. : «Знання», 2008. 714 с.

83. Яценко В. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Яценко, О. М. Шинкаренко, Н. М. Бразілій. Ч: ЧДТУ, 2010. 267 с.

Додаток А

Абсолютні показники фінансової стійкості

Показниики	Алгоритм розрахунку	2020			2021			2022		
		На початок року	На кінець року	Модифікація	На початок року	На кінець року	Модифікація	На початок року	На кінець року	Модифікація
1.1.Наявність джерел формування запасів і затрат:										
1.1.1.Наявність власних оборотних коштів (ВОК)	власний капітал-необоротні активи	67205	35071	-32134	35071	34334	-737	34334	36107	1773
1.1.2.Наявність власних оборотних коштів і довгострокових позичкових джерел формування запасів і затрат (ВДПК)	ВОК+довгострокові зобов'язання-необоротні активи	462377	390827	-71550	390827	385946	-4881	385946	386614	668
1.1.3.Загальна величина основних джерел формування запасів і затрат (ОК)	ВОК+довгострокові зобов'язання+коротко строкові кредити й позикові кошти-необоротні активи	642860	588298	-54562	588298	651479	63181	651479	692963	41484
1.2. Забезпеченість запасів і затрат джерелами формування:										
1.2.1.Надлишок(+) або нестача (-) власних оборотних коштів	ВОК-запаси і витрати	-198419	-232486	-34067	-232486	-240394	-7908	-240394	-251786	-11392
1.2.2. Надлишок(+) або нестача(-) власних оборотних коштів і довгострокових джерел формування запасів і затрат	ВДПК-запаси і витрати	196753	123270	-73483	123270	111218	-12052	111218	98721	-12497
1.2.3. Надлишок(+) або нестача(-) загальної величини основних джерел формування запасів і затрат	ОК-запаси і витрати	377236	320741	-56495	320741	376751	56010	376751	405070	28319

Додаток Б

Моделі розрахунку інтегрального показника боржника – юридичної особи для великого або середнього підприємства

Фінансові показники (Ki)	Діапазони фінансових показників	Мінімальне значення діапазону (Ki min)	Максимальне значення діапазону (Ki max)	Показники (Xi)	
K6	1	Менше ніж -46,80%		X6	-0,895
	2	-46,80%	-2,90%		-0,805
	3	-2,90%	17,3		-0,265
	4	17,30%	83,10%		0,028
	5	83,10%	4400%		0,517
	6	Більше ніж 4400%			1,441
K14	1	Менше ніж 6503%		X14	0,593
	2	6503%	10132%		0,291
	3	10132%	60802%		-0,634
	4	більше ніж 60802%			-0,976
K5	1	Менше ніж -39,4%		X5	-0,85
	2	-39,40%	-10,30%		-0,055
	3	-10,30%	3,40%		0,023
	4	3,40%	41,90%		0,143
	5	Більше ніж 41,9%			0,777
K9	1	Менше ніж 3493%		X9	0,777
	2	3493%	15773%		0,706
	3	15773%	21785%		0,509
	4	21785%	34749%		-0,389
	5	34749%	60730%		-0,514
	6	Більше ніж 60730%			-0,777
K10	1	Менше ніж 41,9%		X10	-0,476
	2	41,90%	83,00%		-0,199
	3	83,00%	438,00%		0,215
	4	Більше ніж 438,00%			0,777
K3	1	Менше ніж 23,9%		X3	-0,656
	2	23,90%	100,90%		-0,558
	3	100,90%	7617%		0,317
	4	Більше ніж 7617%			0,638

Додаток В

Розрахунок фінансових показників, що використовуються для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи

Фінансовий показник	**Характеристика**	**Формула розрахунку**	**Алгоритм розрахунку для великого або середнього підприємства**
К3 – показник покриття фінансових витрат за результатами операційної діяльності	Спроможність фінансування неопераційних витрат за результатами операційної діяльності	Операційний прибуток (збиток)/ Фінансові витрати	(ф. 2 р. 2190 – р. 2195 гр. 3 (ф. 2 р. 2250 – р.2220 гр. 3)
К5 – показники маневреності робочого капіталу	Частка оборотних активів, непокритих поточними зобов'язаннями	Оборотні активи за вирахуванням поточних зобов'язань і забезпечень /Валюта балансу (актив)	(ф. 1 р. 1195 – р. 1695 гр. 4) /ф. 1 р. 1300 гр. 4
К6 – показники покриття капіталом боргу	Відношення власного капіталу до фінансової заборгованості підприємства	Власний капітал/ Короткострокові та довгострокові зобов'язання	ф. 1 р. 1495 гр. 4 /(ф. 1 р. 1510 + р. 1515 + + р. 1600 + р. 1610 – р.1165 гр. 4)
К9 – показники оборотності поточних активів	Період, необхідний для повного оновлення поточних активів	Поточні активи / Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)	(ф. 1 р. 1195 гр. 4 · 365) /(ф. 2 р. 2000 + р. 2010 гр. 3)
К10 – показник загальної ліквідності	Здатність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів	Оборотні активи/Поточні зобов'язання і забезпечення	ф. 1 р. 1195 гр. 4 /ф. 1 р. 1695 гр. 4
К14 – показник оборотності кредиторської заборгованості	Період повного обороту кредиторської заборгованості	Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги /Собівартість реалізованої продукції	(ф. 1 р. 1615 гр. 4 · 365 / ф. 2 р. 2050 гр. 3)